

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

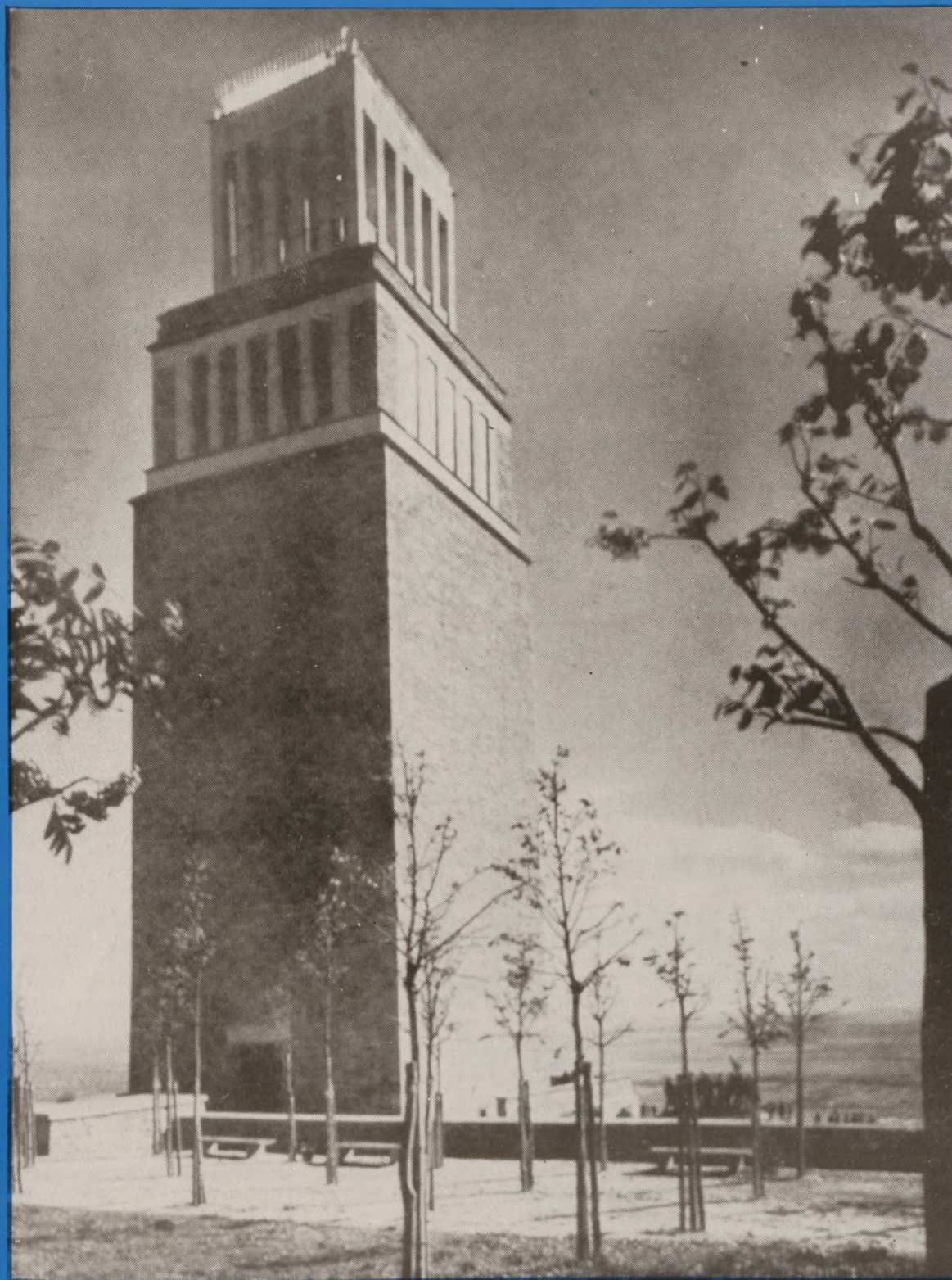
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Den 19. september var 35-års dagen for deportationen af det danske politi til Neuengamme/Buchenwald. Vi ser her det gigantiske monument, der er rejst ved lejrens indgang i Buchenwald, og side 126 kan man læse om en Buchenwald-fanges gensyn med lejren.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til fondens formand, general F. B. Larsen, Kongstedgården, 4293 Dianalund.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegsnæs rettes til skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegsnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: General Fl. B. Larsen, Kongstedgården, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,
Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Kasserer: Bankprokurist Olav Holst, Bengtssvej 6, 2900 Hellerup.
Tlf. (01) 62 77 80.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.
Tlf. (06) 81 07 09.

Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen,
Omsgårdsvej 17, 2900 Hellerup. Tlf. (01) 61 18 91.

Den øvrige bestyrelse består af:

Rektor Paul Holt
Præstevangsvej 35, 8210 Århus V
Tlf. (06) 15 48 05

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

Oberst K. Kjeldsen
Hallingager 47, 5750 Ringe
Tlf. (09) 62 31 63

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

Arkitekt Ove Chr. Lembcke
Brødregade 19, 8900 Randers
Tlf. (06) 42 51 30

Kontorchef O. Olesen
Leonorasvej 8, 9000 Hasseris, Aalborg
Tlf. (08) 18 04 51

Redaktør Johs. Rasmussen
Omkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Provst Poul Riis
Herrestræde 1, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 52 05 33

Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. (02) 48 56 74

Fhv. justitsminister Knud Thstrup
Rosenvængets allé, 10.3, 2100 Kbh. Ø
Tlf. (01) 42 41 72

Skræddermester Povl Brandt
Glerupvej 19, 2610 Rødovre
Tlf. (02) 91 13 72

Overlærer Preben Feddersen
Caroline Amalievej 11
5874 Lundeberg, Hesselager
Tlf. (09) 25 14 77

Overpostbud E. Holger Grome
Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup
Tlf. (01) 50 33 86

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslet
Tlf. (04) 44 76 04

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 1.500.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november)

ABONNEMENT

Poul Nielsen, Bjernedevej 40 a,
2700 Brønshøj
Giro 9 31 54 54.

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes lettest og hurtigst ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

ANNONCER

Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09.

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende).
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg.
(06) 81 07 09.

Frode Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K.
(01) 15 59 57.

TRYK

Fjerritslev Avis Offset.

INDHOLD:

Da Danmark sagde NEJ	119
Oktoberdagene	120
Hæderspris til Jørgen Hæstrup	121
Frihedsfondens arbejde	122
35-års-dagen for	
19. september	124
Gensyn med Buchenwald	126
Vera Luka er en rejse værd	130
Godt at vide	130
Runde dage	131
Danske i Mauhausen II	132
Til vore læsere	136
Foreningerne	136-141
Mindeord	142
Norge	143
Adresseliste	144

De efterfølgende numre af vort blad udkommer 15/11 og 15/12. Stof fremsendes 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 5

OKTOBER 1979

34. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af dansk fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen
Gestapo-Fangerne . Hannover-Stöcken-gruppen . Horsørød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra
Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

Da Danmark sagde NEJ!

Modstandsbevægelsens store dag, den 29. august blev markeret på forskellig vis. Det kan således nævnes, at den dag udkom Hans Kirchhofs store 3-bindsværk: Augustoprøret 1943 og Henrik Ringsteds Erindringer II med meget stof om hans virke i Berlin, kampen om byen - og dens fald.

TV bragte en udmærket udsendelse om Frøslevlejren.

Det kan derfor hilses med glæde, at dagen ikke er gået i glemmebogen, for den 29. august er en skelsættende dag for den aktive modstand. Da sagde Danmark et enigt nej til de tyske krav.

Hvad gik da disse krav ud på? At den danske regering selv skulle indføre militær undtagelsestilstand, indføre presse- og censur under tysk ledelse, nedsætte hurtigt virkende domstole og indføre dødsstraf for angreb på værnemagten og for besiddelse af skydevåben og sprængstoffer. Endvidere skulle Odense by betale en bod på 1 million kr. som straf for, at en tysk officer var blevet overfaldet under uroligheder i byen, og 10 odenseanere skulle sidde som gidsler, indtil de skyldige var fundet.

• De to noter blev afleveret kl. 9 om morgenen den 28. august, men efter afholdelse af en række møder svarede alle Folketingets politiske partier et klart nej

til de tyske krav, og den tyske terror tog nu for alvor fat.

Kongen blev tysk fange på Sorgenfri, hæren blev taget til fange, men det lykkedes flåden at bide fra sig inden overgivelsen. Man sænkede ikke færre end 28 enheder ved Holmen.

De konservative medlemmer af Folketinget blev arresteret, ligeledes redaktører, journalister, repræsentanter for skuespillerne, læger, ledere af ungdomsorganisationerne og folk på universiteterne i Århus og København, forfattere og lederne af de jødiske organisationer, og dermed gik Danmark ind i en militær undtagelsestilstand på 100 dage - den længste, tyskerne oplevede i Europa.

Senere på dagen sammenkaldte dr. Werner Best pressen på Dagmarhus, og her gav han pennens folk en ordentlig overhaling og gav dem skylden for hele situationen. »Man har besvaret vor imødekomende holdning med sabo-

tage, bomber og gift. Kvitteringen for det har De fået i nat«, sluttede han. Det var også ved den lejlighed, han omtalte Danmark som »dette latterlige lilleputland«.

Administrationen blev nu overtaget af departementscheferne - og det fortsatte til befrielsen.

• Den 29. august 43 blev i befolkningen hilst som en befriende begivenhed, for linjen var nu klar. Vi fik norske tilstande, og det ønskede mange, for så var ingen herhjemme eller i udlandet i tvivl om, hvor vi stod.

Den 29. august kom til at betyde en effektiv styrkelse af det nationale sammenhold og en udbredt forståelse af og sympati for sabotørerne og deres arbejde, der i høj grad blev et redskab til at gøre det stadig vanskeligere for nazisterne at styre »dette latterlige lilleputland«, samt skaffe os anerkendelse som allieret nation. F-k

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvtakkede stjerne

MÆRSK

OKTOBERDAGENE ER UFORGLEMMELIGE

Oktoberdagene 1943 kan vi aldrig glemme. 456 af vore jødiske landsmænd blev deporteret til lejren Theresienstadt, 40 km fra Prag, mens det lykkedes den danske modstandsbevægelse at skaffe efterhånden 7220 til friheden i Sverige.

Men hvordan forløb i øvrigt disse begivenheder?

Aktionen startede den 17. september med beslaglæggelse af kartotekerne over alle jøder i Danmark, men aktionen bevirkede ikke, at jøderne flygtede - endnu, for de tænkte næsten alle, at jødeforfølgelser i Danmark var utænkelige. Her havde de jo boet og virket fredeligt ligesom deres forfædre, og arrestationen af Norges 1000 jøder og pogromerne i Tyskland rokkede ikke ved denne opfattelse.

- Først den 28. september ændrede billedet sig, og anledningen var den, at den tyske attaché von Duckwitz henvendte sig til Hans Hedtoft og fortalte, at der den pågældende dag var indløbet ordre fra Berlin om at indlede razziaer mod jøderne i hele Danmark. Hans Hedtoft gik da straks til formanden for Det mosaiske Trossamfund, højesteretsadvokat C. B. Henriques. Her blev han mødt med den største tvivl, der dog senere afløstes af en nøgtern erkendelse af, at med så gode kilder, måtte der være tale om andet end et ondsindet rygte. Hertil kom, at Sverige interвенerede og samtidig tilbød at tage mod samtlige danske jøder til ophold så længe krigen varede.

I anledning af det jødiske nytår påbegyndtes store festligheder i Synagogen i Krystalgade den 29. sept., og efter gudstjenesten onsdag morgen blev der fra prædikestolen oplæst den meddelelse, at de tyske razziaer ville blive indledt. Synagogen ville derfor blive lukket, og

- Det var en frygtelig situation. Alle var chokerede, og alle ville nu bort og det lige med det samme.

Da trådte et stort antal illegale grupper i aktion. Deres almindelige arbejde med fremstilling af illegale blade, skydeøvelser og forberedelser af sabotagehandlinger måtte nu hvile. Nogle grupper købte både og sejlede selv, men langt de fleste fik overtalt danske fiskere ved Øresund til at sejle. Fiskernes pris var gennemgående på mange tusinde kroner for hver sejlads, for fiskeren, der sejlede, risikerede, at hans båd blev taget af tyskerne og beslaglagt, og han selv arresteret, men pengene blev skaffet ad mange forskellige veje. En del jøder kunne selv hjælpe økonomisk, og i de kommende dage og nætter blev 7220 danske jøder hjulpet til det forjættede land på den anden side Sundet.

- Kong Christian X var meget vred over tyskernes planer, og der afleveredes den 30. sept. fra kongen til Werner Best en klar protest. Den danske kirkes primas, biskop Fuglsang-Damgaard protesterede på bispernes vegne, og ved hjælp af et meget stort antal studenter spredtes hans protest ud til danske præster, og hyrdebrevet oplæstes derefter i næsten alle danske kirker søndag den 3. oktober.

Men de velmente protester hjalp ikke, og fredag den 1. oktober blev der foretaget telefonlukning fra kl. 21.48 til kl. 0.45, da tyskerne ville forhindre, at advarsler spredtes telefonisk.

Biskoppens initiativ havde til følge, at et stort antal jøder henvendte sig til ham, og han bad dem alle henvende sig i Slagelsegade 9 på Østerbro i København. Det var min daværende adresse. Vi arbejdede dag og nat og hjalp om alle danske jøder opfordredes til at forsøge at flygte.

kring 300 over til Sverige. Mine gruppekammerater og jeg havde den glæde, at ingen blev taget på vore ruter.

Men en del jøder blev arresteret af de tyske grupper, der gennemgående bestod af 3 mand, suppleret med en mand fra Schalburg-korpset. Døre blev sprængt, lejligheder plyndret, gamle og syge samt børn, der ikke havde foretaget flugten, blev slæbt bort, og den brutalitet, der udfoldedes, vakte en berettiget harme hos naboer, og væmmelsen bredte sig over nu at skulle misregeres af den nazistiske pøbel.

Når prærieovogne var fyldte, kørte tyskerne til Langelinie, hvor der ved kajen lå fire tyske transportskibe klar til at tage imod og stuve de arresterede ned i la-sten.

- Et stort antal blev hjulpet over på strækningen fra Dragør til Gilleleje, men også fra Køge, Strøby, Kallehave, Møns Klint og Frederikshavn blev der foretaget sejlads. De fleste flugtbåde nåede lykkeligt i havn på den svenske kyst, men der var også uheld, og den, der var af det største omfang, fandt sted den 5. oktober i Gilleleje. Mange ventede på, at både skulle melde klar til afrejsen. På det pågældende tidspunkt ikke færre end 90. Gestapo lavede imidlertid razziaer ved havnen, og de ventende 90 søgte derfor beskyttelse på kirkens loft. Her blev de røbet, arresteret, overført til menighedshuset, kropsviseret og ført til Horserød-lejren. Her kom der flere anholdte til, så tallet kom op på 170. Men tallet steg og steg, og da tyskerne var kommet op på tallet 456, førtes hele flokken til Theresienstadt. I lejren og under transporten omkom 53, mens resten blev befriet ved Bernadotte-aktionen.

- Efter den tyske kapitulation kunne flygtningene fra Sverige vende tilbage til deres hjem, men mange måtte begynde forfra og starte en helt ny tilværelse.

For de mange, der hjalp i oktoberdagene, gælder det, at det var unge, handlekraftige mennesker, der gik i aktion som protest mod de tyske overgreb og i sympati for mennesker, der blev forfulgt.

I en række tilfælde var hjælpen til jøderne deres første form for aktiv modstand. Mange fortsatte i det vidtfor-grenede arbejde, der blev et bidrag til at knække de nazistiske bødler og genskabe et frit Danmark.

F-k

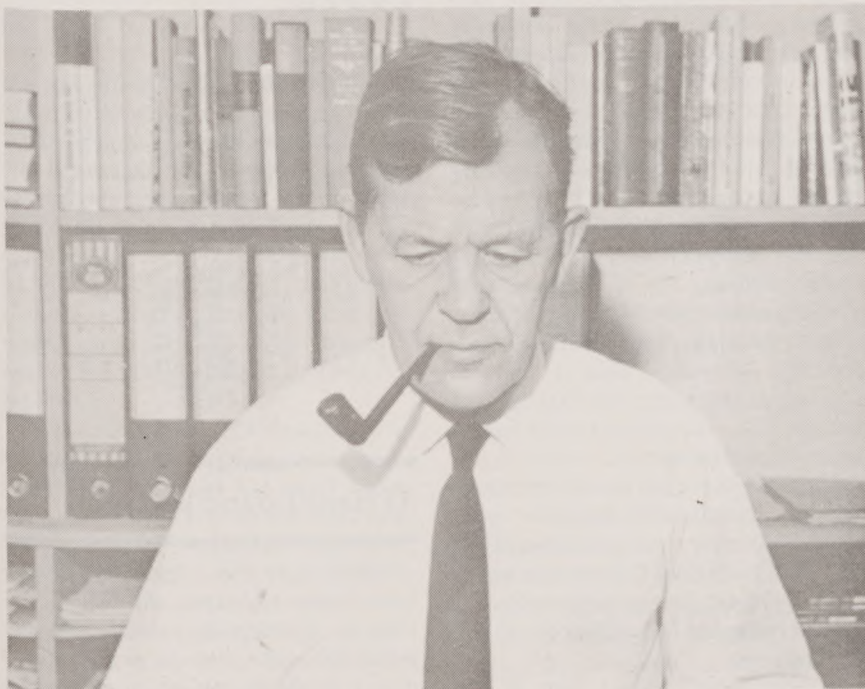
Glarmesterfirmaet

J. DIDERICHSEN

Amager Landevej 47 - 2770 Kastrup

Tlf. 50 42 18

HÆDERSPRIS TIL JØRGEN HÆSTRUP

Dr. phil. Jørgen Hæstrup ved sit kære arbejdsbord.

Besættelsestidens store historiker, lektor dr. phil. Jørgen Hæstrup, fik den 29. august overrakt Ebbe Muncks hæderspris.

Ovrrækkelsen, der foregik på Frihedsmuseet i København på 36-års dagen for det officielle Danmarks brud med den tyske besættelsesmagt, blev overværet af dronning Margrethe og en række repræsentanter for den danske modstandsbevægelse under krigen.

Hædersprisen er en medalje med billedhuggeren Knud Nellemoses relief af Ebbe Munck, ledsaget af en gave på 25.000 kr.

Professor i moderne historie ved Odense Universitet, dr. phil. Tage Kaarsted, introducerede prismodtageren, og der blev også talt af formanden for Ebbe Muncks Mindefond, højesteretssagfører dr. jur. Bernt Hjejle.

• Jørgen Hæstrup fyldte for øvrigt 70 den 9. august. Ved den lejlighed blev der holdt en festlighed på 4. Maj Kollegiet i Odense. Her blev der bl.a. talt af Frihedsfondens formand, overlæge dr. med. Jørgen Kieler (Porta Westphalica).

Han sagde bl.a.:

Kære Dr. Hæstrup. Må jeg på Frihedsfondens vegne ønske dig til lykke med fødselsdagen.

Selv om jeg håber, at 4. Maj Kolle-

gierne vil leve mange år endnu, så er jeg dog sikker på, at dine bøger vil overleve dem og for eftertiden komme til at stå som det mest varige minde om besættelsestiden.

Vi takker dig for din utrættelige indsamling af uerstattelige historiske arkivalier og for din bearbejdelse af dette materiale, som er præget af dyb indlevelse i de menneskeskæbner og den tid, hvorom du beretter. Vi takker dig for din dybe forståelse ikke alene af de historiske kendsgerninger, der kan udtrykkes i tal, men også for alle de psykologiske faktorer, som var af afgørende betydning. Du har selv fremhævet den kendsgerning, at besættelsestiden skabte en helt ny begrebsverden, som vi først måtte gøre os fortrolige med, inden vi kunne handle effektivt. Denne erkendelse er måske grundlaget for den tolerance og forståelse, som vi gang på gang møder i dine særdeles velskrevne beretninger.

Når det varme engagement aldrig har fået lov til at tage magten fra sagligheden, så tror jeg, at dette skyldes det forhold, at du ikke alene er historiker, men også kunstner med en fint udviklet humoristisk sans og selvironi, som sikrer din kontakt med virkeligheden.

• Igennem dine historiske værker har du efterladt fremtidige generationer af danskere et minde om modstandsbevægelsens ofre. Med oversættelsen af dine hovedværker til engelsk har du imidlertid også i betydelig grad bidraget til

MONBERG & THORSEN A/S

INGENIØRER & ENTREPRENØRER

OSLO PLADS 12

2100 KØBENHAVN Ø

TELEFON 01 - 26 33 66

TELEX 15243 MONTOR DK

A/S REG. NR. 14594 KØBENHAVN

Danmarks anseelse i udlandet. Du har høstet fortjent international anerkendelse blandt fagfolk for den indsats, du som den største autoritet på området har udvidet til at omfatte modstandsbevægelserne i hele Europa.

På Frihedsfondens vegne takker jeg dig for alt, hvad du har skrevet om modstandsbevægelsen. Du er imidlertid i dobbelt forstand modstandsbevægelsens historiker, idet du ikke alene har skrevet om den, men også for den. Også dette vil jeg gerne takke dig for som selvbestaltet repræsentant for den illegale presse, for flugtruterne over Øresund, for sabotagen og for KZ-fangerne - og jeg vil tro, at modtagegrupperne, efterretningstjenesten, faldskærmsjægerne, telegrafisterne, søfolkene og andre danske i allieret tjeneste også vil acceptere mig som deres talsmand ved denne lejlighed.

• Ved besættelsestidens begyndelse befandt mange mennesker sig i en sjælelig konflikt, hvor de på den ene side følte sig inspireret af deres nationalfølelse, deres frihedsidealer, af humanistiske traditioner og politiske ideer, og sidst men ikke mindst af harme over volden, grusomheden og uretten til at gøre en indsats. På den anden side var de også grebet af angst for egen skæbne, for pårørendes fremtid og for konsekvenserne for hele landet og det danske samfund. For nogle gjorde også religiøse betæneligheder sig gældende - du må ikke ihjelslå. Kaj Munks opfordring til at gå til væbnet modstand fik en af mine gruppekammerater til at skrive til ham for at få en forklaring på, hvorledes det lod sig forene med en kristen livsholdning. Hans svar, som endnu findes, var en opfordring til at glemme alle gustne overlæg, anskaffe en maskinpistol og se at komme i gang.

Man sejlede på et stort hav af modstridende følelser med udsigt til alle verdenshjørner og med vide horisonter.

Men den dag, da man overvandt sine betæneligheder og gik ind i modstandsbevægelsen, da erstattedes de vide horisonter af en nøglehulsvirkelighed, hvor sikkerhedshensyn indskrænkede udsynet til, hvad der kunne iagttages igennem gruppens eget nøglehul eller tagvindue. Da vi deltog i Holger Danskes sabotageoffensiv i efteråret 1943 og herunder skulle tage stilling til sabotagestoppet, da anede vi intet om Frihedsrådets eksistens. Da vi i sidste øje-

blik blev reddet fra henrettelse igennem folkestrejken i København i 1944, da anede vi intet om årsagen til strejken eller om den rolle, Frihedsrådet spillede ved den lejlighed.

• De af os, der overlevede krigen, stod således i 1945 med intense oplevelser bag sig og store skuffelser foran sig uden at kunne gøre rigtig brug af deres erfaringer. Med dine bøger fik vi imidlertid en mulighed for at sætte vore personlige oplevelser ind i en større sammenhæng og dermed for at give dem de rette proportioner - hverken for store eller for små. For mange af os blev dette af afgørende betydning for vor tilpasning til efterkrigssamfundet. Vi havde overlevet krigen. Du hjalp os til at overleve freden.

Kære Jørgen Hæstrup.

Du har rejst et evigt minde over tusinder af modstandsbevægelsens ofre. Hvad er da mere rimeligt, end at vi her på 4. Maj Kollegiet i Odense, som er opført af Odense by og Frihedsfonden, som en beskeden tak indvier et værelse til minde om

Dr. phil. Jørgen Hæstrup
Modstandsbevægelsens Historiker

Du blev modstandsbevægelsens historiker i dobbelt forstand. Du skrev om den, og du skrev for den. Vi hylder dig, vi takker dig, og vi ønsker dig til lykke på din store fødselsdag.

Lykønskningen var ledsaget af en pris på 10.000 kr.

• Bladet Pigtraad har flere gange omtalt Jørgen Hæstrups indsats. Det skete således, da han i 1959 rundede de 50. Kammeraternes Hjælpefond udfoldede i 1959 en ret stor aktivitet for at få Hæstrup udnævnt til professor. Det skete især for at skaffe ham bedre muligheder for at drive forskning. Udnævnelsen kom dog ikke, men i bladet for 1962 (side 24) redegør Hæstrup for virkningerne af KHs initiativ, der havde bevirket, at der nu stilledes ret betydelige beløb til rådighed til forskningen af besættelsestidens historie.

F-k

450 søgte Frihedsfonden om erstatninger i 1978

I øjeblikket forhandles der om at føre Frihedsfonden videre i fem år, så modstandskampens ofre og deres ægtefæller kan få erstatninger også efter 1980.

Af Hans Erland Buchwald.

Af Hans Erland Buchwald

Endnu 34 år efter krigen har Frihedsfonden mere at bestille end nogensinde tidligere. Fonden fik alene i 1978 tilmeldt 450 sager, men det er også, fordi man i øjeblikket har et kraftigt opsøgende arbejde i gang. I øvrigt er det helt fantastisk, at Frihedsfonden eksisterer i dag så mange år efter krigen, siger fondens daglige leder, kontorchef Thorkild Dige.

- Da jeg startede i fonden for mere end 33 år siden, talte vi om, at den skulle leve i to år. Det blev til fem-ti-femten og nu altså 34 år. Det havde man ikke i sin vildeste fantasi forestillet sig.

- Hvor mange klienter har Frihedsfonden i dag?

- Da frihedskampen sluttede, kunne man konstatere, at fonden havde ca. 1.000 enker og mindst lige så mange børn at tage vare på. Det er formålsbestemt i fondens fundats, at man skal drage omsorg for, at børnene så vidt muligt får en lige så god uddannelse, som deres far kunne have givet dem, men siden - tør jeg nok sige - er der kommet mange klienter til. Tallet nærmer sig 11.000!

NOGLE BEGIK SELVMORD

- Er det fortrinsvis KZ-fanger?

- Nej, mange kom til skade ved skududvekslinger og bilulykker i de hektiske befrielsesdage, og mange har naturligvis pådraget sig psykiske skader. Det obser-

verede man lige efter krigen, hvor nogle endda tog livet af sig selv efter alt, hvad de havde oplevet.

Siden er der kommet de allierede søfolk til. Det er et meget hårdt ramt folkefærd, siger Thorkild Dige. Man må forestille sig, at det ikke var ualmindeligt, at 100 eller flere skibe lettede fra Newcastle for at gå til New York, og at kun godt 20 skibe slap igennem. Resten blev u-bådenes bytte.

Man forstår, at overlevende fra fem års sejlads i mørke under disse omstændigheder har lidt skade. Det var ikke ualmindeligt, at man på hjemturen fra USA til Storbritannien indtog nervepiller eller spiritus, men det skal understreges, at langt de fleste karakteregenskaber var så gode, at de nervebetonede skader først manifesterede sig længe efter krigen.

Men kravene om at få erstatninger er ret koncise. Det drejer sig om følgende kategorier: Folk, der har været deporteret til Tyskland (det gælder også folk, der har været i japanske fangelejre), folk, der har sejlet i mere end et halvt år i danske eller udenlandske skibe under allieret kontrol i skibsfarvande, og folk, som i mere end eet år har deltaget i belastende modstandsarbejde.

Folketinget nævner i sin betænkning til loven personer, der har deltaget i likvideringer, været med i sabotager, haft opbevaring af krigsmateriel, huset agenter, beskæftiget sig med efterretningstjeneste og endelig personer, der efter et halvt års deltagelse i organiseret modstandsarbejde har været arresteret og udsat for tortur.

DE YNGSTE 53-54 ÅR

- Hvor gamle er Frihedsfondens klienter i dag?

- Når man ser bort fra børn, der blev født eller deporteret til Theresienstadt, som vi også undertiden tager os af, er det ikke ualmindeligt, at aldersklassen er mellem 50 og 60 år. De yngste vel 53-54 år. Man skal her tænke på, at f.eks. Bopas mest aktive sabotører var lærlinge under krigen. De blev i øvrigt hurtigt illegale og var ualmindeligt effektive i daglige eller ugentlige sabotageaktioner, de sidste halvandet år før krigsafslutningen.

TØR IKKE SIDDE MED RYGGEN TIL EN INDGANGSDØR

- Hvilke symptomer har Frihedsfondens klienter?

- De første, vi stødte på, var dem, der kom hjem fra de tyske KZ-lejre. Der var ialt deporteret 6.287 personer, og størstedelen af dem kom hjem som muselmænd, og meget få af dem blev raske i hvert fald på langt sigt.

Professor Paul Thygesen har en gang sagt, at kun dem, der har en sekretær i forværelset og en sofa i baggrunden kan klare sig.

Men det er også rigtigt, at mange hårdt belastede modstandsfolk havde tilpasningsvanskeligheder efter krigen, og også, at der fulgte mange forliste ægteskaber i modstandskampens kølvand. Angstfulde drømme kender vi også og søvnbesvær.

En af mine venner, der var hårdt belastet i illegalt arbejde i halvandet år, og som var med i ugentlige aktioner, har jeg lagt mærke til aldrig sidder med ryggen til en indgangsdør. Han ved det sikkert ikke selv, men sådan er det bare...

HÆDERLIGE ERSTATNINGER

- Hvor store er erstatningerne...?

- Invaliditets-erstatningerne er stærkt pristalsregulerede, og i øjeblikket får en 100 procent invalideret godt 85.000 kroner om året, hvortil så kommer hædersgaven, som er på 3.000 kroner årligt, og som er helt skattefri. Den udbetales til alle, der er 50 procent invalid, og de får nu 750 skattefri kroner pr. kvartal oven i invaliderenten.

Men der er mange, som får langt mindre, understreger Thorkild Dige. - Den mindste erstatning er ca. 22.000 kroner årligt og gives ved 25 procent invaliditet.

I 1945 var der ca. 1.000 enker, men der er ingen tvivl om, at der er langt flere i dag. En enke får i øjeblikket på højeste årlige pension ca. 52.000 kroner samt den skattefrie hædersgave på 3.000 kroner.

Søfolkene har givet Frihedsfonden øget travlhed. Det er hårde folk, der har

holdt sig erhvervstilpasset somme tider langt ud over det rimelige, og de har næsten måttet trækkes ind ved hovedhårene.

FONDEN FORT- SÆTTER MÅSKE

Opindeligt var det meningen, at fonden skulle ophøre 31. maj 1980 på 35 års dagen for sin start, men fonden har i løbet af foråret og sommeren ført forhandlinger med socialministeriet og sikringsstyrelsen. Disse forhandlinger har bl.a. været ført af Frihedsfondens formand, overlæge dr. med. Jørgen Kieler, Rungsted, som selv er gammel kz-lejr-fange og har siddet i den berygtede koncentrationslejr Porta.

Disse forhandlinger har foreløbig resulteret i, at der er opnået enighed om, at man skal søge at videreføre fonden i hvert fald yderligere fem år. Der arbejdes i øjeblikket på at skaffe de nødvendige midler, så de indskrænkninger, der nødvendigvis må komme, ikke kommer til at ramme modstandskampens ofre eller deres ægtefæller.

Det sker også ofte, at folk henvender sig til Frihedsfonden uden at ville have erstatning. De vil blot have en kendelse om, at de er berettiget til det, hvis de pådrager sig sygdom eller dør, og det er en fornuftig foranstaltning, slutter Thorkild Dige, der i øvrigt selv er gammel modstandsmand og måtte flygte til Sverige under krigen.

Eigild Groot

Vognmand

Gl. Skanderborgvej 24

8900 Randers

Telefon 06-42 48 36

PRÆ MAL ApS

— Et spændende værksted for maling og lakering af såvel gamle som nye møbler, døre, skabslåger og alt andet inventar, som kan afmonteres.

35 års erfaring stilles
uden forbindelse til
Deres rådighed

aftal tid
med vor
malermester-konsulent,
Ingolf Sørensen, på
(02) *94 34 16

35-ÅRS-DAGEN FOR 19. SEPTEMBER

Buchenwaldklubbens formand, kontorchef i Sundhedsstyrelsen Hans Andersen, ser på billeder fra udstillingen om den 19. september 1944.

Den 19. september i år var det 35 år, siden den brutale tyske aktion mod det danske politi fandt sted. Ca. 7000 politifolk måtte gå under jorden, en del overordnede politifolk, herunder en del af det københavnske kriminalpoliti, blev interneret her i landet, medens 1984 politifolk blev deporteret til Tyskland.

I denne anledning havde Frihedsmuseet arrangeret en særlig udstilling af fotos og andet materiale fra begivenhederne omkring 19. september. Denne udstilling blev åbnet af Buchenwaldklubbens formand Hans Andersen ved en højtidelighed i museet den 17. september. Samtidig præsenteredes en ny bog af faldskærmschefen Flemming B. Muus »Gjort gerning«.

Mindearrangement i Rådhusalen

Selve dagen blev markeret dels ved et mindearrangement i Københavns Rådhus, arrangeret af Frihedskampens Veteraner og Amalienborgklubben, og dels ved en af Buchenwaldklubben arrangeret sammenkomst for klubbens medlemmer og deres pårørende.

Arrangementet i Rådhusalen blev overværet af H.M. Dronning Ingrid, og der blev budt velkommen af overborgmester Egon Weidekamp, der selv har været tilknyttet en illegal tværpolitisk ungdomsgruppe. F.V.s formand Svann Seehusen hylkede politiet for dets indsats under besættelsen.

Fhv. justitsminister Knud Thestrup omtalte de datoer, der markerer besættelsen, 9. april, 29. august og 19. september. Tyskerne holdt ingen af de løfter, de havde afgivet, lige så lidt her i landet som i det øvrige Europa. Vi kom i en tvetydig situation, som kun modstandsbevægelsen reddede os ud af, omend tvetydigheden varede ved, også ved opgøret efter befrielsen. Nævnte besættelsestidens mørke kapitler, forfølgelsen af kommunisterne i 1941 og jøderne i 1943. Mindedes de mange af politiets folk, der døde, og erindrede om, at endnu flere har taget skade for resten af livet.

Rigspolitichef Heide-Jørgensen sagde bl.a., at nok er 19. september markeret som en sørgelig dag, men historien vil pege på det positive, at her gav tyskerne gennem deres aktion politiet et blåt stempel, efter at vi i besættelsens første tid havde været i klemme mellem samarbejdspolitikken og besættelsesmagten. Endvidere overbragte Tommy Ager-skov Thomsen hilsen fra Dansk Politi-Forbund.

I øvrigt medvirkede skuespiller Bodil Kjer, der læste Nordahl Griegs gribende digt til de døde »De bedste«, samt Københavns Politi Orkester og Københavns Politi-Sangkor.

Stærkt indtryk gjorde sceneinstruktøren Sam Besekovs oplæsning af skildringen af et jødisk barns lidelsesfyldte vandring gennem en ghetto i Litauen og videre til Stutthof og

andre KZ-lejre, skrevet af en ukendt israelsk forfatter.

Til afslutning talte Amalienborgklubbens formand, Frank Zorn, hvorefter forsamlingen stående sang »Danmarks Frihedssang«.

BUCHENWALDKLUBBEN

Næsten 2000 danske politifolk blev deporteret til Buchenwald og en del af dem senere til andre lejre. Og Buchenwaldklubben havde derfor på denne mindedag arrangeret en sammenkomst for klubbens medlemmer med pårørende i roklubben »Skjold«s selskabslokaler. Buchenwaldklubbens formand Hans Andersen talte og sagde bl.a.:

INGEN ER DEN SAMME I DAG SOM FØR

Det er i dag en halv rund dag. 35 år er gået, siden den nazistiske aktion mod det danske politi fandt sted. Politikorpset ophørte at fungere - som politi.

Næsten 2.000 mand blev deporteret til de tyske koncentrationslejre. 81 nåede ikke tilbage i levende live.

Vi, der kom tilbage, bar forskellige mærker af begivenhederne. Nogle havde erhvervet sig legemlige sygdomme, som de senere døde af, eller som stadig plager dem. Andre tog psykisk skade, således at de - hvis de da ikke i mellemtiden også er døde - endnu i dag lider af depressioner, angst og uro.

Nogle - men vel nok de færreste - nåede igennem de uhyggelige oplevelser uden at have taget påviselig skade på legeme eller sjæl. Men ingen - og dette ord tror jeg med sindsro, jeg tør understrege - ingen kom igennem dette helvede uden at være mærket deraf for resten af deres liv.

Ingen var den samme efter som før.

STYRKEFORHOLDET ER DET AFGØRENDE

Meget er forandret på de 35 år. Tyskland er delt. Vesttyskland og Italien er i dag vore allierede - såvel militært som økonomisk.

Nazismen er knækket, men ikke død. Der tales om en voksende nynazisme i Vesttyskland, og det skal nok være rigtigt.

Der mærkes tilsvarende tendenser i alle lande, hvor rørelser i befolkningen har mulighed for at komme til udtryk - også selv om det er rørelser inden for et mindretal.

Også i Danmark er der sådanne tendenser. Men det er faktisk ikke til at undre sig over - og heller ikke det afgørende.

Det afgørende er styrkeforholdet i disse bevægelser på den ene og på den anden fløj. Hvis vi interesserer os for det, må vi konstatere, at de demokratiske kræfter i dag er stærke - både i Danmark og i Vesttyskland.

Dette kan vi så glæde os over, men ikke bare tro, at den hellige grav så er velforvaret - for det er den ikke.

Kampen mod nazismen og alt det, nazismen står for, er ikke en kamp, der nogen sinde bliver afgjort.

Formanden i samtale med nogle af festdeltagerne. Foran i billedet ses æresmedlem af Buchenwald-Klubben fhv. politiassistent Viggo Soltoft (84).

Morgenen har især været viet til mindet om vore døde kammerater. Kl. 9.30 nedlagde vi krans ved mindesmærket på Bispebjerg kirkegård, og senere ved mindevæggen i den firkantede gård på Københavns Politigård.

Samtidig lagde vi som sædvanlig en krans ved mindetavlen for den mand, der mere end nogen anden står som vor redningsmand, grev Folke Bernadotte, der for 31 år siden - den 17. september 1948 - blev myrdet i Israel, det, der dengang hed Palæstina, og som - dengang som nu - er et af verdens mest urolige hjørner.

Ved middagstid var vi nogle stykker fra bestyrelsen, der var ude hos vor gamle formand og æresmedlem, Julsgård, for at hilse på ham. Han beklagede, at han ikke følte sig helt rask nok til at deltage i aften, men bad os overbringe jer alle en hjertelig hilsen fra ham.

Julsgård havde i øvrigt modtaget et brev fra dr. Funding, som I jo alle kender. Dr. Funding er for øvrigt holdt op at praktisere og har bosat sig på Tenerife.

Der finder i aften en mindehøjtidelig sted på Københavns Rådhus. Denne højtidelighed forestås af Frihedskampens Veteraner og Amalienborgklubben.

Til denne mindehøjtidelighed på dagen den 19. september er det åbenbart ikke i første omgang faldet nogen ind at tænke på Buchenwaldklubben, i hvert fald blev vi først underrettet om den planlagte højtidelighed på så sent et tidspunkt, at vi ikke havde nogen mulighed for at være med - forberedelserne til denne fest var for langt fremskredne, og vi kan naturligvis ikke have to arrangementer samtidig.

Jeg har de sidste dage modtaget mange henvendelser fra politienker og andre, der finder det ejendommeligt, at Buchenwaldklubben ikke er med. Men jeg kan naturligvis

kun sige, at det altså ikke kunne lade sig gøre.

Arrangementer i Buchenwaldklubben inden for den nærmeste fremtid vil være:

12. oktober: Møde i Århus for at genoplive det gamle samarbejde mellem de 4 Buchenwaldklubber.

20. november: Det traditionelle andespil, hvor alle er velkomne - med gæster. Mødested: Uranienborg.

Forår 80: Medlemsaften omkring Bernadottegården. Mere er foreløbig ikke fastlagt.

10.-11. maj 1980: søges Ronnebytur arrangeret.

Andre arrangementer bliver det vist for vidtløftigt at nævne. Der vil utvivlsomt komme mange til foråret, hvor det er 35 år, siden krigen sluttede.

Jeg kunne dog nævne - som de mest nærliggende: 20. april 1980 ved mindstenen ved Helligåndskirken som sædvanlig. 4. maj i Mindelunden som sædvanlig.

Hertil kommer, at Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45, som Buchenwaldklubben jo også er medlem af - har nedsat et lille udvalg, der skal prøve at stable noget på benene i dagene 4. og 5. maj. Om det lykkes, er det endnu for tidligt at sige.

I aften vil vi have lov til at glæde os - vi vil ikke mere tale om triste ting, men vi vil glæde os over samværet, maden, vinen, musikken, Simon Rosenbaum og dansen.

70 feststemte mennesker var mødt op. Maden var fortrinlig, og et udmærket orkester leverede musikken såvel under middagen som til den efterfølgende dans. Der var meget fin stemning hele aftenen. Simon Rosenbaum underholdt en halv times tid og fik næsten taget til at løfte sig.

ÅRHUS

I Århus samledes man i Rådhusen. Der blev talt af fhv. politiassistent Haakon Thomsen, der var med i de tyske koncentrationslejre, og af politimester Erik Christensen. Århus Politiorkester og Højbjerg blandede kor medvirkede.

Klubbens næstældste medlem, fhv. kriminalassistent V. Arndal (84) med frue.

Gensyn med Buchenwald

Af overpolitibetjent Hans Peter Johansen, Silkeborg

H. P. Johansen tog dette billede af indgangen til lejren og de dansk/norske gæster.

Jeg var en af de danske politimænd, som den 19. september 1944 kl. 11.00 under en falsk luftalarm blev arresteret og deporteret til tyske KZ-lejre. Jeg opholdt mig dengang på Politiskolen på Artillerivej i København, da tyske soldater som sædvanlig på den tid kom marcherende under sang ad Artillerivej på vej mod Fælleden, hvor de holdt øvelser hver dag.

Vi blev afvæbnet - og deporteret

Jeg opholdt mig i skolens spisesal, hvor vi sad 400 politimænd og indtog vores frokost. Pludselig blev dørene revet op, og tyske soldater væltede ind i spisesalen, hvor de med deres geværer holdt os op. Ved at kaste et blik ud gennem vinduerne konstaterede vi, at skolen var omringet af tyske maskingeværposter.

• Under skarp bevogtning blev vi senere på dagen ført uden for politiskolen og læsset på lastbiler, som førte os til Langelinie, hvor vi blev stuvet ned i lasten i skibet »SS COME-

TA«, der ved midnatstid afsejlede fra Langelinie med kurs mod Tyskland. 2 døgn senere ankom vi til Lübeck, hvorfra vi i kreaturvogne førtes til KZ-lejren Neuengamme. En uge senere blev vi, ligeledes i kreaturvogne, overført til Buchenwald, hvor vi opholdt os til hen imod krigsafslutningen.

Forinden havde Folke Bernadotte dog fået udvirket, at alle danske, norske og svenske fanger kunne hentes hjem, og transporterne med »De hvide Busser« var kommet i gang.

I Buchenwald havde vi hørt om De hvide Busser, og vi gik og glædede os til, at det blev vores tur til at blive hentet hjem. I marts 1945 fik vi at vide, at De hvide Busser var på vej efter os, og vi blev samlet 475 norske og 72 danske fanger i en tom bygning i Buchenwald for at vente på busserne. Stemningen var høj ved tanken om den glædelige begivenhed, der ventede os.

Da vi havde ventet i den tomme bygning i mere end et døgn, blev vi kommanderet ud og marcherede gennem lejren til jernbaneperronen, hvor vi blev stuvet ind i kreaturvogne og kørt til Erfurt jernbanestation. Her blev krea-

turvognene med fangerne koblet sammen med en lang togstamme med krigsmateriel og benzintankvogne, hvorefter transporten tog sin begyndelse. Turen gik til Neuengamme og varede i alt 4 1/2 døgn. Jeg opholdt mig i en vogn, hvor vi kun var 2 danske sammen med 50 nordmænd.

Under turen blev vi mange gange udsat for luftangreb fra allierede fly, og 2 gange blev vores togstamme beskadiget. En gang brændte vores kreaturvogn, medens vi var løbet bort fra baneterrænet under angrebet, og vi måtte fordele os i de øvrige vogne hos de andre fanger. En anden gang sprang koblingen på vognen, vi da befandt os i, og vi måtte igen fordele os i de øvrige vogne.

Under denne tur var jeg sammen med en norsk student, som jeg havde lært at kende i Buchenwald, men under et luftangreb under transporten kom vi fra hinanden og så intet til hinanden mere under krigen. Vi ankom begge sammen med vore medfanger til Neuengamme, men her blev vi isoleret og så intet til hinanden.

• Efter krigen fik vi skriftlig kontakt med hinanden igen, og denne kontakt har været ved i form af et langt julebrev hvert år.

I maj 1979 bestemte vi os for, at vi ville gense Buchenwald, og at vi sammen med vore koner ville køre derned i vores sommerferie.

Den 12. juli 1979 kørte vi i bil sammen ned gennem Tyskland og fortsatte samme dag til den vesttyske by Eschwege, der ligger ca. 50 km fra den østtyske grænseovergang Wartha.

Vi overnattede på et hotel i Eschwege og næste morgen den 13/7 kørte vi mod grænseovergangen Wartha. Ved grænsestationen blev vi af østtyske grænsevagtposter dirigeret ind til siden og ud af vognen. Vi afleverede vore danske og norske pas samt bilens registreringsattest, forsikringspapirer og det

Mindetavle i Buchenwald for den tyske socialdemokratiske partileder Rudolf Breitscheid, der omkom i Buchenwald i 1944 næsten samtidig med den tyske kommunistleder Ernst Thälmann. Breitscheid levede en tid illegalt i Hitler-Tyskland, men måtte så flygte til Frankrig. I 1941 blev han af Vichy-regeringen udleveret til Gestapo.

grønne carnékort. Derefter skulle vi udfylde nogle papirer i 2 eksemplarer for hver person. Det drejede sig om oplysninger om navn, adresse, stilling, fødselsdag og år m.v. Endvidere oplysninger om hvad vi medbragte af penge af enhver valuta. Derefter blev vi udspurgt om, hvor vi agtede os hen i Østtyskland, hvor vi ønskede at overnatte, og hvad vi i det hele taget ville foretage os i Østtyskland. Om vi var i besiddelse af våben, ammunition eller vestlige aviser eller litteratur. Vi forklarede, at vi intet havde af alt dette, men at vi kun ønskede at køre en tur til Buchenwald for at gense lejren, hvorefter vi om ca. 6 timer ville returnere til Vesttyskland via samme grænseovergang.

• Vi fik da at vide, at vi skulle reservere et hotelværelse i Weimar og betale for værelset straks. Vi måtte selv bestemme, om vi ville benytte værelset, men vi skulle alligevel betale for det. Da vi var blevet klar over, at dette var et af vilkårene for at få mulighed for at gense Buchenwald, diskuterede vi ikke mere dette med grænsevagtsposten, men gjorde blot, hvad han sagde.

Vi fik derefter besked om at lade vores bil blive stående og til fods gå til et rejsebureau, der ligger ved grænseovergangen. Her blev vi spurgt om, hvilket hotel vi ville overnatte på. Vi fortalte igen til damen i bureauet, at vi ikke skulle overnatte, men returnere til Vesttyskland om ca. 6 timer. Ligesom grænsevagten forklarede hun os, at vi skulle bestille og betale for et hotelværelse i Weimar, men at vi selv måtte bestemme, om vi ville benytte værelset. Hun foreslog os så hotel »Touristenhotel« i Weimar, som var det billigste. Vi blev derefter afkrævet følgende betaling i D-mark: 2 dobbeltværelser à DM 55.00, visum pr. person à DM 15.00, vejafgift for 1 dag DM 10.00. Endelig skulle vi for hver person ombytte 8.00 DM og i stedet få 8.00 østmark, hvilket beløb skulle bruges til fortæring på hotellet i Weimar.

Da alt dette var ordnet, gik vi tilbage til

Billedhuggerværk i Buchenwald foran det kæmpemæssige tårn.

International handel med dybfrost specielt kød - fjerkræ - fisk.

Produktion og markedsføring af mejeriprodukter i afrikanske lande.

EMBORG

Produktion og eksport af malt til ølbrygning.

Teknisk know how i forbindelse med etablering af bryggerier, slagterier, køle- og frysehuse samt mejerier overalt i verden.

Hovedkontor: Hasserivej 139
 9000 Aalborg, telf. 08 - 13 12 23

grænsevagten ved vores bil. Han skulle se papirerne på, at vi havde betalt for hotelværelse i Weimar og betalt visum, vejafgift og vekslet DM til østmark. Der blev ringet til hotellet i Weimar i vores påhør, at vi var et dansk og et norsk ægtepar, som ville ankomme til hotellet om ca. 2 timer. Kørestrækningen var ca. 85 km.

Vi fik derefter ordre til at sætte os i vognen og køre frem til den næste bygning. Her gjorde vi holdt og efter nogen venten fik vi udleveret vore pas og bilpapirer m.v. Disse var fra den første vagtpost via et sindrigt system med små blikkasser ad en svævebane ført til en anden bygning, hvor vi så fik dem udleveret, efter at de var blevet kontrolleret.

Herefter blev vi dirigeret frem til et andet sted, hvor vi skulle have vores bil og vores bagage undersøgt. Det varede lang tid. Hele

bilens blev endevendt, motorhjelm lukket op, bagagerummet åbnet og bagagen taget ud og undersøgt. Undervognen efterset ved hjælp af spejle og handskerummet tomt. Dametaskerne blev undersøgt og alle pengene talt op. Beløbene, vi havde med os, blev nedskrevet på en dertil beregnet seddel, som vi selv skulle bevare og forevise, når vi igen rejste ud af DDR.

• Endelig var vi klar til at fortsætte køreturen til Buchenwald, men da vi havde kørt mindre end 20 minutter, blev vi standset af en politipatrulje, som ville undersøge vores vogn, se vores papirer og betragte alle personerne i vognen. De fortalte, hvilken vej vi skulle køre til Buchenwald, hvorefter de ønskede os god tur. Ca. en halv time senere blev vi atter standset af en politipatrulje, hvor det hele gentog sig. Også denne politipatrulje fortalte os uopfordret, hvilken vej vi skulle køre til Buchenwald, og vi måtte kun få den opfat-

Zollverwaltung der DDR

GEBÜHRENBESCHEINIGUNG

Für die Benutzung der Straßen der Deutschen Demokratischen Republik bei einer einmaligen Reise in die Deutsche Demokratische Republik bis 200 km (Stufe I) und zurück wurden nach den geltenden Rechtsvorschriften der Deutschen Demokratischen Republik

entrichtet.

Zollverwaltung der DDR
DM 10,-
 13-7--1978
 Stempel

ZV 221 - Ag 309-15832 IV-27-13 O

Der måtte betales 10 DM for at køre turen grænsen-Buchenwald retur.

0329150

De to gamle fanger fra Buchenwald: Fra venstre den norske læge Hans Østvedt, Brevik og overpolitibetjent H. P. Johansen, Silkeborg, foran lejrens pigtråd.

telse, at det var en ordre til at køre ad denne bestemte rute og ikke en hjælp til os for at finde frem til lejren.

Vi nåede frem til Buchenwald, hvor vi straks parkerede på en meget stor parkeringsplads lige uden for lejren. Her er der rejst et 40 meter højt kæmpe monument over alle de fanger, som døde i lejren. Monumentet lader sig næsten ikke beskrive, men må ses. Det er kæmpestort både i højde og i udstrækning. Det må have kostet utrolig meget at opføre, og når man har set lidt på det, føler man, at det er helt overdimensioneret. Det virker mere som en propaganda end som et minde over døde KZ-fanger. Et mindre mindesmærke ville have virket næsten stærkere på mig.

Da vi til fods nåede frem til lejrens hovedindgang, genkendte vi straks bygningen, der står helt intakt, fuldstændig som da vi var fanger og daglig marcherede ind og ud gennem lejren fünf und fünf, medens SS-manden stod med sin kæp og råbte op, og vagtposternes geværer pegede på os.

- Det var en mærkelig fornemmelse igen at stå på dette sted, og det er vanskeligt at give udtryk for de følelser, jeg havde i dette øjeblik. Ved porten standsede min ven og tidligere medfange op et øjeblik. Vi konstaterede, at den tidligere tekst over porten: »Recht oder Unrecht - mein Vaterland« var fjernet, men i jernporten stod stadig den tyske tekst, der på dansk betyder: »Enhver får, hvad han fortjener«.

Vi gik gennem porten og ind i hovedbygningen, der indeholder dødsceller, hvor der brænder mindelys og er opsat billeder af nogle af de fanger, som blev henrettet i disse celler. Det er hovedsagelig politikere og gejstlige fanger, der mindes her. Det ville selvfølgelig være uoverkommeligt at sætte mindebilleder op af alle de fanger, der har sluttet deres liv her i disse celler. Men ser endvidere vagtmandskabets vagtlokaler og torturrum med torturretskaber. Vagtmandskabets uniformer hænger endnu på knagerækkerne, som om de lige havde forladt lokalerne.

Nogle af cellerne er kun et tomt rum med cementgulv og helt uden vinduer eller lys. Døren til cellerne er helt tætte, og i væggen ses rør, der munder ud inde i cellen. Rørene ser ud som gasrør.

- Fra hovedbygningen gik vi videre ud på den store appelplads, hvor vi i sin tid stod i timevis til appel morgen og aften i efterår og vinter og frøs, medens lejrledelsen forsøgte at tælle os op og få rengskabet til at stemme.

Fra appelpladsen kastede vi et blik ned over lejrrarealet, hvor vi kunne se fundamentene fra alle fangeblokkene. Selve fangebarakkerne er revet ned, men soklerne står tilbage og er forsynet med stentavler med barakkernes numre, således at man kan se, hvor man i sin tid boede. Dette gælder dog ikke for »Kleinlager« og teltlejren med de jødiske fanger. Dette område er helt tilgroet med træer og buske, men de stenbelagte veje mellem barakkerne her kan dog stadig ses mellem træerne.

Den store badebygning og Effektenkammer er stadig intakt, idet dog bygningerne indvendig er lavet om til lejr museum. Her ses store fotografier på væggene, der viser den besøgende, hvorledes lejren så ud, medens der var fanger i den. Man ser de udsultede muselmænd, ligdynger, dynger af fodtøj fra de døde fanger, store dynger af afklippet menneskehår, store tønder med afbrækkede guldtaender, lampeskærme, udført af tatoveret menneskehud m.v. Endvidere ses store tavler med tal over fangerne og over, hvor mange der døde i lejren gennem årene.

Lejrens krematorium står således stadig, som da lejren blev brugt. Her ser man krematorieovnene, hvor ligene blev brændt. Alle ovenlægerne står åbne, så man kan se, hvordan ovenes indre er tæret af ilden gennem årene. Vognene til ligene står på skinner foran ovenlægerne, således som de i sin tid blev brugt til at føre ligene ind i ovenene. Ved at studere bygningen nærmere, kan man se, at ligene er blevet bragt til krematoriebygningen og kastet ned gennem en stor kælderlem og lige ned i en stor vogn, der derefter er blevet kørt hen til en elevator, der har bragt vognen op til krematorieovnene i etagen ovenpå, hvor ligene så er lagt på jernvognene, som kørende på skinner har ført ligene ind i ovenene.

- I samme bygning findes »lægeværelser«, hvor levende fanger har passeret forbi lægen, der så har kunnet udvælge de fanger, han ønskede til eksperimenter. Ved siden af lægeværelset findes et rum med tremmegulv. I dette rum findes intet andet end et måleapparat, fastskruet på væggen til at måle fangerens højde med. Ved nærmere undersøgelse ser man, at der i væggen bag måleapparatet er skjult en geværmunding, idet man fra et tilstødende rum kan give fangen, der er ved at blive målt, et nakkeskud. Tremmegulvet betyder, at man let og elegant kan skylle blodet væk fra gulvet.

I et tilstødende rum findes et bord, udført af terrazzo, hvor lægerne har stået og dissekeret ligene. Gulvet er ligeledes af terrazzo, og hele rummet bærer bestemt præg af at være meget brugt.

- Vi gik rundt i lejren i ca. 3 timer. Vi fandt numrene på de barakker, som vi havde boet i, og stod stille og betragtede stederne.

Fra lejrområdet kunne vi som dengang se langt omkring. Vi betragtede tomten, hvor lejrens køkken havde ligget, og vi spadserede ad vejene fra køkkenet til vores barakker og mindedes, dengang vi meget tidligt om morgenen i buldrende mørke var med til at bære de store jerntønder med en kaffelignende væske til barakkerne eller om aftenen efter endt arbejdstid afhentede tønderne med kálrabisuppen (Steckrüben) til uddeling i det fri foran barakkerne, hvor vi spiste suppen med fingrene af et gammelt vaskefad, som også tjente som hovedpude om natten.

- Det koster intet at komme ind i lejren, hvor der var mange besøgende. Parkeringspladsen var fyldt med turistbusser, og blandt de besøgende så vi en stor gruppe franskmænd, der stillede op med faner og gik gennem lejren.

I en bygning vises der gratis film flere gange om dagen. Vi satte os ind og så film, der dog ikke viste særlig meget af lejrlivet i Buchenwald, men mere om, hvorledes russerne havde besejret tyskerne under 2. verdenskrig samt om det tyske kommunistparti.

I lejren er der cafeteria, hvor man kan købe kaffe, øl og sodavand m.m. Endvidere findes der en kiosk, hvor man kan købe kommunistiske bøger samt prospektkort af det store mindesmærke ved Buchenwald, frimærker m.v.

- Vi forlod atter lejren og gik til vores bil for at returnere til Vesttyskland. Min norske ven og jeg var mere tavse, end vi plejede at være. Vi var fyldt af indtrykkene fra besøget i lejren, men ingen af os formåede at give udtryk for vore følelser. Da vi passerede gennem hovedbygningen og gik ud gennem porten, stod vi stille og talte sammen om, hvor mærkeligt det var at kunne gå frit ud gennem denne port. Vi kunne heller ikke lade være med at tale om alle de fangekammerater, som vi havde set dø dernede i lejren, og som aldrig som os havde haft den lykke at komme levende hjem og fortsætte livet under gode og trygge forhold.

- Vi kørte fra Buchenwald mod Weimar og kunne ikke undgå at lægge mærke til, at den skønne, gamle by Weimar i dag ser forfalden ud. Gaderne er i en elendig forfatning. Kørebanerne er hullede og i meget dårlig stand. Husenes facader er uden maling og ser triste og elendige ud.

Vi ville køre direkte til grænseovergangen Wartha igen, men skulle jo først have brugt vore østtyske mark, som ikke må udføres at landet. Vi havde tilsammen 32 øst-mark og gik ind i en lille levnedsmiddelbutik for at købe nogle drikkevarer for pengene. Nogle fla-

sker vin eller lignende. Butikken var stopfyldt med kunder. Varelageret var meget begrænset og grøntsagerne af ringe sortering. Der var ingen vinduesudstilling, bortset fra nogle mælkekasser, der var stablet oven på hinanden. Bag disken kunne vi se, at gulvet flød med fordærvede grøntsager og lignende.

Da det blev min tur til at blive ekspederet, bad jeg om at måtte købe nogle flasker øl og noget vin. Ekspeditricen - der var 3 i alt - fortalte mig, at jeg ikke kunne købe noget i forretningen, men at jeg kunne købe mig en øl til at drikke på stedet på banegården, der lå i nærheden. Vi gik over på banegården, hvor vi fandt restaurationslokalet helt overfyldt af øldrikkende mænd, der støjede meget. Vi forlod straks stedet og kørte direkte ad landevejen mod Vesttyskland. Undervejs ud ad Weimar-området gjorde vi holdt ved en kro, hvor vi gik ind og lagde vore øst-mark på bordet og bad om at måtte købe noget for dem. Kromanden skænkede os hver et stort krus øl og gav os een flaske hvidvin og tog alle pengene til sig. Vi drak vores øl og tog den nævnte flaske vin med os, hvorefter vi fortsatte kørselen til grænseovergangen.

• Her måtte vi hele kontrolapparatet igenem igen. Op med motorhjelm og bagagerummet, ud med kufferterne op med tegnebøgerne og damehåndtaskerne m.v. Aflevere passene, bilpapirerne og vente. Bare vente. Endelig langt om længe kom grænsevagt-posten og fortalte os, at der var problemer med vore papirer, idet vi ikke havde benyttet

det os anviste hotelværelse i Weimar. Når vi ikke havde været på hotellet, skulle vi i stedet for have indfundet os på politistationen i Weimar og fået et stempel i papirerne, således at man kunne se, at vi havde været i Weimar, som vi havde opgivet, at vi ville. Nu var der intet bevis for, at vi havde været i Weimar, og det gav problemer. Jeg forespurgte, om det kunne hjælpe, hvis vi kørte de 85 km tilbage og fik dette stempel hos politiet, men det mente han ikke kunne hjælpe. Vi skulle blot vente, så skulle han se, hvad han kunne gøre.

Efter endnu en times ventetid kom han tilbage med vores papirer og fortalte, at sagen nu var klaret, men at vi måtte huske næste gang at få et stempel på politistationen. Jeg svarede ham, at vi aldrig mere vendte tilbage. Efter denne bemærkning så jeg det første smil fra en østtysk grænsevagtpost.

Han spurgte bl.a. min norske ven, om vi 4 personer i vognen kunne forstå hinandens sprog. Det danske og norske sprog har sikkert lydt forskelligt for ham. Han spurgte endvidere om, hvorledes vi, der var fra to forskellige lande, kunne rejse sammen. Hvad han egentlig mente med dette, forstod vi ikke helt, men vi fortalte ham, at vi i Norden kunne bevæge os frit imellem hinanden, og at der ikke var pastvang.

• Vi kørte efter den lange ventetid ind i Vesttyskland, og såvel jeg selv som min norske ven var enige om, at vi begge følte, at vi netop var løsladt fra en eller anden form for fangenskab. Vi følte i hvert fald en slags befrielse

ved at komme til Vesttyskland efter at have været igennem den evige kontrolløren og standsning under kørselen m.v. under opholdet i Østtyskland. Vi kunne ikke forstå, at det er nødvendigt i 1979, hvor der dog ikke er krig.

Under hele køreturen hjem talte vi om opholdet i Østtyskland og besøget i Buchenwald. Der dukkede ustandselig nye ting op i erindringen om vort ophold som fanger i Buchenwald, og vi følte taknemmelighed over, at vi fik lov at slippe levende fra vort ophold i lejren i 1944-1945.

Fra Tyskland kørte vi gennem Danmark til Norge, hvor vi besøgte 2 af vore tidligere fangekammerater fra Buchenwald. Vi fortalte dem om vore indtryk ved at gense lejren.

Vore tidligere fangekammerater udtalte, at de ikke ønskede at gense Buchenwald, og at de aldrig ville sætte deres ben i lejren. Vi tænkte noget på deres bemærkning og forstod deres holdning. Ved nærmere eftertanke forstod mh norske ven og jeg egentlig heller ikke, hvad vi ville til Buchenwald for igen.

H. P. Johansen
Häftling nr. 86.303

Kammeraternes Hjælpefond

er raske kammeraters hilsen
til de syge

**DAELLS
VAREHUS**

Stormagasinet med de små priser

Vela Luka er en rejse værd

Udsigt over Vela Luka.

Med lidt forbavelse - og megen glæde - læste jeg i bladets juninummer en lille artikel: Norske helserejser. Forbavelsen skyldes, at man så positivt omtaler et kursted, som rekreativefondens i 1978 - et år efter at de norske krigsinvalidere havde opdaget dette pragtfulde sted - ikke kendte det.

Min ansøgning om støtte til rejsen blev afslået med bemærkning om, at fonden ikke betaler almindelige ferierejser. En dokumentation for, at det drejede sig om et rekreationshjem med lægebehandling og en attest for behandlingerne (som ikke blev returneret) ændrede ikke standpunktet.

Glæden skyldes, at der nu - omend over norske kanaler - gøres opmærksom, at der findes andre køer end præstens. Vela Luka er nemlig ikke blot en omtale, men også en rejse værd. Jeg besøgte kurstedet i april 1978 - i øvrigt sammen med et norsk hold krigsinvalidere. Bortset fra Jalta på Krim har jeg ikke oplevet noget kursted (og jeg har besøgt adskillige), der samtidig med en behandling, der er på linie med andre europæiske kursteders, byder på så alsidige rekreative muligheder som netop Vela Luka. Der er bjerge, der er hav - og et bjerg og et hav af hygge ved stedet, som man finder få andre steder. Der findes mange rekreationstrængende, som har bidt sig fast i et bestemt kursted, men der findes andre, som gerne i deres sidste år vil benytte en eventuel mulighed for at se lidt mere af verden, end de hidtil har haft mulighed for. Både Jugoslavien og Ungarn giver denne mulighed.

Men lad os blive ved Vela Luka. Det ligger ved en lille bugt fra Adriaterhavet, omgivet af vinbjerge, hvor man endnu kan se de huler, Titos partisaner skjulte sig i, og hvorfra de

var med til at vinde krigen. Byen er ikke større end man let kan danne sig et indtryk af livet i en lille jugoslavisk by. De benstærke kan klatre op i bjergene, de »gangbesværede« kan spadseres langs strandpromenaden og vejen langs bugten under palmers skygge. De kan se på de små, hyggelige huse med forhaver med citrontræer, så man ikke behøver at rende til købmanden for at hente citroner, når man skal have en ret søpindsvin. Hvad behandlingerne angår: På 14 dage fik jeg nøjagtig det samme antal behandlinger - af samme slags - som jeg andre steder har fået på tre uger, og med mere fritid. Behandlingerne er tilrettelagt så rationelt, at hvis man f.eks. skal have tre behandlinger på en dag, så sker det mellem morgen- og middagsmad. Under behandlingerne har man mulighed for at underholde sig med Titos partisaner, der gerne fortæller om »dengang«. Kvaliteten: De to hoteller, der rummer kurgæsterne, behøver selv den mere kræsne ikke at rynke på næsen af, og hvad den medicinske behandling angår, så har ikke alene de norske krigsinvaliders eksperter sagt god for den. Under mit ophold besøgte en dansk rejsebureau-gruppe Vela Luka. Der var bl.a. to læger med, der absolut sagde god for behandlingen.

Hvad nordmændene kan, måtte danskerne kunne lære. Er der endnu næste år ikke noget rejsebureau, der arrangerer sådanne kurrejser, måtte man uden større besvær kunne alliere sig med de norske krigsinvalidere. Naturligvis under forudsætning af, at rekreativefondens anerkender dette anerkendte kursted. For på egen hånd bliver rejsen ret dyr.

Helge Larsen

GODT AT VIDE

Kiropraktorbehandling

Sygesikringen giver tilskud til behandling hos kiropraktor. I løbet af 12 måneder kan man få et tilskud på 90 kr. til røntgenundersøgelse samt tilskud til ialt 5 behandlinger på 30 kr. pr. behandling. Det var tidligere en betingelse, at man skulle have henvisning fra sin læge, men det gælder ikke mere. Men man skal gå til en kiropraktor, der er medlem af Dansk Kiropraktor-Forening og har tilsluttet sig foreningens overenskomst med sygesikringen.

Kolostomipatienter

Det man til daglig kalder kolostomipatienter, består af 3 grupper, nemlig patienter, der har fået foretaget en af følgende tre operationer:

Kolostomi, d.v.s. kunstig udførelse af tyktarmen.

Ileostomi, d.v.s. kunstig udførelse af tyndtarmen.

Ureterostomi, d.v.s. kunstig udførelse af urinveje.

Disse patienter kan i henhold til bistandslovens paragraf 58 få hjælp til deres særlige bandager, som hovedregel som et fast kontant tilskud på henholdsvis 440 kr., 620 kr. eller 710 kr. kvartalet, afhængig af hvilken af de tre operationer, det drejer sig om.

Efter lægeordination kan der i særlige tilfælde ydes hjælp til hele udgiften, der så betales kvartalsvis efter regning.

Efter lægehenvielse (eller hospitalsordination) kan der også ydes hjælp til særlige hjælpemidler (karayaringe), men ikke til salve, cremer o.l.

Patienter, der af hospitalet anbefales at benytte udskylningsmetoden (irrigationsmetoden), kan også få udgiften betalt efter regning.

Der er således flere muligheder for særlig hjælp til disse patienter. Henvendelse rettes til den lokale social- og sundhedsforvaltning.

-1

Poul Riis i Slotskirken

Tirsdag den 2. oktober åbnede Folketinget. Traditionen tro skete det ved en gudstjeneste i Slotskirken. Man havde i år bedt provst Poul Riis prædike. Han er gammel KZ-fange fra Neuengamme-Dachau.

Runde dage

J. P. Jensen, Østerg. 12, 4700 Næstved, 60 år 21. oktober.

Salle Fischermann, C. J. Frandsensvej 50, 2400 Kbh. NV (Theresienstadt) 50 år 23. oktober.

Alfr. Karl Kramer, Roskildevvej 289, 2610 Rødovre (Buchenwald) 60 år 24. oktober.

Gunner Jensen, Pilegårdsvej 27, 2730 Herlev (Neuengamme 67.958) 60 år 25. oktober.

Fritjof Simonsen, Herregårdsparken 11, 7400 Herning (Neuengamme 60.773) 60 år 25. oktober.

Knud Ekman Jervild, Sønderbro 17, 9000 Aalborg (Dachau 141.634) 60 år 31. oktober.

Aage Krebs, Gøstrup Hus, 4684 Holme Olstrup, 70 år 1. november.

J. Lundemann, Ørnevej 17, 2600 Glostrup, 65 år 5. november.

Allert Nielsen, Jydeholmen 21, 2700 Vanløse, 65 år 8. november.

Poul Frederiksen, Postparken 8 C, 2770 Kastrup (Neuengamme 86.895) 60 år 9. november.

Aksel Hansen, Fjordgårdsvej 9, 4300 Holbæk (Stutthof) 70 år 11. november.

Aage Ringsted, Amagerbrogade 120, 2300 Kbh. S (Neuengamme) 65 år 11. november.

Ernst Otto Ottosen, Birkmosevej 34, 2610 Rødovre (Buchenwald) 60 år 14. november.

Anders Egtved-Sørensen, Storevang 44, 3460 Birkerød (Buchenwald) 65 år 17. november.

Laurits Villumsen, Baldersvej 10, Thorslunde, 2630 Tåstrup (Neuengamme 68.382) 60 år 20. november.

Ove Dennis Gaard Nielsen, Abildgårdsvej 30, 2830 Virum (Buchenwald) 60 år 20. november.

Marius Hov, Pilevej 2, 6330 Padborg (Buchenwald) 65 år 20. november.

Ib Winkel Jensen, Kagsbro 7, 2700 Brønshøj (Buchenwald) 65 år 21. november.

Finn Martin Jensen, Tårnblæservervej 7, 2400 Kbh. NV (Buchenwald) 65 år 22. november.

Sv. Kn. Stampe, Holbergsg. 20, 4200 Slagelse (Buchenwald) 60 år 23. november.

Knud Henry Jessen, Styrmandsvej 20, 2660 Brøndby Str. (Dachau 141.636) 60 år 25. november.

Ernst Verner Petersen, ? Slagelse (Buchenwald) 60 år 1. december.

Erik Carl Madsen, Akacievej 20, 2830 Virum (Buchenwald, Neuengamme) 60 år 4. december.

Hans Marius Jensen, Guldbergs Have 22, 2200 Kbh. N (Neuengamme 50.998) 85 år 8. december.

Ejler Fangel, Katrinevej 7, Ny Fløng, 2640 Hedehusene (Dachau 141.583) 75 år 9. december.

Hans Fauling, Nansengade 74, 1366 Kbh. K (Sachsenhausen) 60 år 12. december.

Jens Birch, Øresundsvej 38, 2300 Kbh. S (Buchenwald) 60 år 16. december.

Ulf Overgaard Sejshede, Hardenbergvej 4, 2500 Valby (Buchenwald) 70 år 17. december.

Og en forsinket lykønskning til **Lilli Andersen**, Janesvej 1, 8220 Brabrand (Ravensbrück 94.305), der fyldte 75 år den 1. august.

Flemming Juncker

Det er i år et halvt hundrede år siden, godsejer Flemming Juncker blev forstkandidat. 12. september blev han 75 år og residerer på »Overbjerggård« ved Mariager Fjord, som han har gjort det i de sidste 40 år. Få har som han i disse årtier fået så mange til at ryste på hovedet. Mest stilfærdigt gik det første tiår efter Landbohøjskolen. Men så satte han majsdyrkning i gang. Så kom krigen og dermed en tysk dusør på en million kroner for at fange ham, mens sabotagen i Jylland blev sat i gang og fortsatte.

Den Kongelige Porcelainsfabrik

Danske i Mauthausen- lejren II

(Fortsat fra sidste nummer)

Vi fortsætter her beretningen om Svend Backhausen Jensens oplevelser som en af de få danskere i Mauthausen-lejren i Østrig. Han er nu ankommet til lejren og blevet foreløbig anbragt for natten.

- Vi sov vel et par timer og blev vækket ved forfærdelig råben. Det var tyskerne, der var ved at sortere fangerne til de forskellige blokke (barakker). Det blev hen ad middag, før jeg sammen med en halv snes andre blev ført til en isoleringsbarak.

Efterhånden blev klokken 16, og nogle fanger kom med store bøtter. Det var spisetid og fangerne masede frem for at være blandt de første. Men 5-6 overfanger fik orden i rækkerne med piske og knipler, som de brugte hensynsløst.

Madskålen var en gammel hankeløs kasse-rolle, og der var ikke skåle til de halve af os. Suppen var en halv liter varmt vand med lidt grønt i - enten græs eller blade. Jeg ved bare, at jeg slugte det hurtigt, for det var fem døgn siden, jeg havde fået noget varmt og flydende.

Da der var gået en times tid, blev vi jaget ind i blokken. Det var sovetid, og vi nye fanger fik anvist en køje, tre i hver - to i den ene ende og en i den anden. Men mange af fangerne, omkring halvdelen, skulle sidde på gulvet ind mellem benene på hinanden og lægge armene på ryggen af den foransiddende.

Således skiftede vi: den ene nat i køje, tre mand, og næste nat på gulvet - det var et helvede.

Dagligt liv i blokken var en kamp for at overleve

Efter to dage i isoleringsblokken fik jeg udleveret et par benklæder og en jakke og et nummer - det bestod af et tyndt stykke stål-tråd og en blikplade med nr. 132.033. Det skulle bæres om håndleddet og var mit eneste kendetegn, hvis jeg skulle dø. Jeg fik den med hjem til Danmark, og jeg tror, det er den eneste, der findes her i landet. Jeg har aldrig set andre danskere med en sådan, bortset fra dr. Edelmann, som jeg traf i lejren, men han fik ikke sin med hjem. Min er afleveret til Frihedsmuseet.

Den 3. dag blev jeg flyttet over i blok 30, men her var endnu værre. Blokaltesten var en pyntekrukke med varmt tøj og flotte ride-støvler. Det blev sagt, at han havde været Lagerälteste i Auschwitz.

Om morgenen kl. halv fem blev vi purret ud. Sæbe og håndklæde fandtes ikke, og 3-4 gange om ugen var vandet frosset, så vi måtte vaske os i sne og tørre os i jakken.

Når det var overstået, gjaldt det om at finde en kammerat, og så stillede vi os op ryg mod ryg. Lidt efter lidt voksede kredsen, og på den måde følte vi, at vi fik lidt varme. Sådan stod

vi til middag. Så fik vi en portion af den omtalte suppe, og efter den gjaldt det om igen at komme ind i kredsen for at skaffe sig følelsen af varme.

Ved tre-tiden stillede vi op til appel. Efter en halv times ventetid kom en SS-mand og talte os op, en parodi, da flugt var umulig. Nogle gange fandt SS-eren på at kigge efter,

SS-optagelse fra 1941. De deporterede arbejder med opbygningen af lejren. Beckmeyer, lejrkommandanten, besigtiger arbejdet. Ved hans tilsynkomst må fangerne tage huerne af.

om vi var rene, særlig i hovedbunden, hvad jo ingen var, og så begyndte det helt vilde, når Stubenältesten fo'r over de udpegede med slag og spark.

Når appellen var overstået, fik vi lov at komme ind i blokken. Her fik vi et lille stykke rugbrød og en lille klat margarine, og så var det sovetid. Det var noget af det værste, jeg har oplevet i fangetiden i Tyskland.

I »seng«...

i fangeblok uden køjer

Det er umuligt at genfortælle, så det kan genopleves med de rædsler og råheder, der foregik under dette skuespil, men jeg vil alligevel prøve at skildre vor »gåen i seng«.

Der var ingen køjer i blokken, for i så fald kunne der kun være en trediedel eller en fjerdedel af fangerne. I stedet blev der på tværs af blokken lagt madrasser i fire rækker, og vi stillede op i otte rækker.

Den første kammerat i rækken stillede op i den ene ende af blokken med næsen trykket ind mod væggen, og den næste pressede sig tæt op bag den første, og sådan fortsatte opstillingen, til alle var presset op i rækkerne, alt imens pisk og slag haglede ned, hvis der var det mindste hul i rækkerne. Men også det blev overstået. Blokälteste og de øvrige prominente blev på et eller andet tidspunkt trætte af legen, og pludselig lød et brøl, der var tegn til, at vi måtte tage madrasserne i brug. Det slagsmål, der nu opstod, kan kun gennemleves i tankerne. Der skulle være fire på hver madras, og det var matematisk umuligt, men ved at presse sig ned på siden mellem hinanden, skiftevis hoved-tæer, hoved-tæer, så det ud, som det lykkedes - selv sardiner i dåser har overflod af plads i forhold til det, vi oplevede her.

Så blev lyset slukket, og nu foregik den rigtige kamp, idet store og kraftige fanger lagde sig om på ryggen, enten de så lå hen over deres kammerater eller plantede deres snavsede fødder i hovedet på dem i den anden ende. Det var ubeskrivelige forhold. Hvordan skulle man holde det ud i længere tid?

»Dette er en tilintetgørelseslejr«

En dag talte jeg med en fange, Carl Springer, som var læge. Han havde tilbragt flere år i forskellige KZ-lejre, og SS havde tilbudt ham en god stilling, hvis han ville være loyal overfor dem, hvad han altså ikke havde villet love. Da han hørte, at jeg var dansker, blev han forbavset og udbød: Jamen, du er dansker, hvordan er du kommet her? Jeg svarede: På samme måde som du, det er vel det samme. Nej, sagde han, det er noget ganske andet med mig, og han tilføjede: Dette er en tilintetgørelseslejr. Hertil svarede jeg, at det troede jeg ikke på.

Men tiden viste, at han havde ret. Nogle dage senere kom en polsk læge ind i blokken og spurgte, om der var nogen, der ville til læge. Da jeg led af nervesmerter i benene, meldte jeg mig og blev sammen med nogle med-

Dødens trappe i Mauthausens stenbrud. Belæsset med store sten måtte fangerne slæbe sig op ad de 186 trin. Mange faldt om af udmattelse. Mange døde.

fanger samlet i et hjørne. Mens jeg stod og ventede og grublede over, hvorfor de blev ved med at spørge, om der ikke var flere syge, så jeg Carl Springer, der stod hovedrystende og så på mig.

Der er vist noget galt, tænkte jeg, men i det samme kaldte den polske læge på mig. Han stillede nogle spørgsmål, og da han kunne høre, at jeg ikke var tysker, spurgte han om min nationalitet. Jeg svarede, at jeg var dansker, og så blev han ophidset og råbte: Idiot - skrub af!

Jeg måtte så gå tilbage i rækkerne, og senere kom Carl Springer hen til mig og forklarede, at det var en krematorietransport, og jeg forstod nu, hvorfor han havde stået og rystet på hovedet - han havde jo også flere års erfaring.

Senere har jeg hørt, at tyskerne i Mauthausen for at skaffe plads i hovedlejren til ude-

kommandoerne, der kom tilbage, fordi de allierede rykkede frem, tog 50 fanger i hver blok og sendte dem direkte i gaskammeret.

Det næsten ufattelige skete

Det blev den 8. marts, og en fremmed Schreiber (skriver) kom ind i blokken og råbte mit navn. Skulle det være en pakke, tænkte jeg. Men jeg fik besked på at tage mine støvler på, fik udleveret min ration brød og en stump pølse, og så gik jeg med Schreiberen, men nåede lige at vinke farvel til mine kammerater og medfanger.

Jeg var klar over, at da jeg fik brød og pølse, kom jeg ikke tilbage igen. Jeg spurgte, hvad der skulle ske, og han svarede, at jeg vist skulle løslades, hvortil jeg bemærkede, at det nok var løgn. Han sagde så, at han kun vidste, at jeg skulle til Sturmbannführeren. På lejrens hovedgade, uden for Schreibstube

(kontoret) gjorde vi holdt. Her stod nordmændene, og vi fik travlt med at spørge hinanden ud. Men ingen vidste noget. En anden Schreiber fortalte, at vi skulle flyttes til en lejr, hvor der kun var skandinaver, og det var en dejlig meddelelse, så humøret steg nogle grader.

Men da vi havde ventet en halv time, fik vi besked om at gå tilbage. Der gik dog kun få timer, så blev nordmændene og jeg vækket, og vi fik udleveret et stykke brød, som vi straks satte til livs. En overfange førte os nu over i badet. I 44 dage havde vi levet i snavs og lus, så det var en ren fornøjelse at blive vasket igen. Vi kom ind i et andet rum, og der var der tøj til os. Så kom Sturmabführeren. Han hilste helt fidelt på os og spurgte, om vi havde fået noget at drikke. Det havde vi ikke, så han gav et par fanger besked om at hente kaffe til os, men der skulle være sukker i. Sukker - hvad er meningen? Det er første gang, vi skal have kaffe med sukker.

Da vi forlod bygningen, mødte vi nogle fanger, der bar bærer med norske fanger, der var så medtagne, at de måtte bæres ud af lejren. De var tynde og blege, og jeg syntes, at de var gennemsigtige. Fangerne stillede bærerne, og nu måtte vi bære dem hen mod porten.

Sturmabführeren og et par SS-ere gik ved siden af. Vi fortsatte gennem porten og hen ad vejen, og foran os holdt et par busser og nogle mindre biler, alle påmalet svensk Røde Kors og det svenske flag. Vi var på vej ud af helvedet.

Ved bilerne stod nogle svenske lotter og svenske Røde Kors-officerer samt et par civile, der viste sig at være »danskere«, der var ansat i Gestapo! En af disse »danskere« meddelte, at al samtale med svenskerne skulle foregå på tysk, og hvis der var noget vrøvl med os, ville vi blive sendt tilbage til lejren.

Vi kom ind i busserne, hvor chaufføren kom med Røde Kors-pakker, og vi fik travlt med at åbne dem. Hvilket syn: to pakker Lucky Strike og tændstikker, og nedenunder, nå nej, først en smøg - den blev røget på et øjeblik, og så ned i pakken igen, knækbrød, flæskekød, sardiner, syltetøj og tørmælk. Vi spiste - nej, vi åd, mens vi snakkede, snakkede... Min nabo, en gammel skolelærer,

sagde hele tiden: Det er ikke til at forstå, at det er virkelighed...

Imens kørte busserne ad de østrigske landeveje hele dagen med stærk fart. Ved 17-tiden gjorde vi holdt uden for en skummel lejr, som viste sig at være Dachau. De værste tanker for gennem hovedet på os, og vi fik besked om at stige ud, men svenskerne fortalte os, at vi kun skulle sove her.

I Dachau og Neuengamme - og befrielsen

Vi kom ind i en bygning, der viste sig at være badeanstalten. Her traf vi en del danskere, som havde været her i lejren. Pludselig var der en, der råbte mit navn. Det viste sig at være en af Dachaufangerne, som jeg havde været sammen med i det illegale arbejde, så der blev noget at snakke om.

Om morgenen fik vi kaffe, og så forlod vi Dachau. Hele dagen og næste nat kørte vi, kun afbrudt af små ophold. En gang fik vi kakao, det var helt fantastisk.

Lørdag eftermiddag nåede vi Neuengamme, og her var jeg til 14. april. Så gik turen nord på mod Danmark. Det blev en eventyrlig oplevelse. Selv om vi passerede grænsen kl. 4 om morgenen, blev vi modtaget af unge danske piger, og turen gennem Jylland var et triumftog, vi aldrig vil glemme.

Vi nærmede os København og skulle passere Tietgensbroen. Få skridt herfra lå arbejdsmændenes kontrolsted, som i to og et halvt år havde været mit hovedkvarter i det illegale arbejde. Spørgsmålet var, om jeg ville få nogle kammerater at se, for overalt var store menneskemængder mødt for at hilse på os.

Men tyskerne ville undgå disse »gensynsdemonstrationer« og havde spærret broen med tanks, så vi kom ret stille til Frihavnen. Her kunne tyskerne dog ikke hindre, at kontorfolkene hang i vinduer og på tagene for at hilse os velkommen.

Her slutter min beretning: Vi kom til Mal mø, hvor jeg kom på sygehus med fnat, som heldigvis var kureret på få dage. Så kom jeg på rekreation, og den 5. maj, godt 17 måneder efter arrestationen, mødte jeg min hustru og mine tre børn i den lille by Osby nær Mal mø. 132.033 Svend Backhausen Jensen

BLEV GRÅHÅRET I BUCHENWALD

Politimester Bengt Flagstad skrev kronikken i Morgenavisen Jyllandsposten om politiets uforglemmelige dag. Titlen var naturligvis »19. september«.

Han slutter med følgende betragtninger:

Min hustrus omhyggelige og gode pleje bevirkede, at jeg hurtigt kom til kræfter, i hvert fald rent fysisk set. Men mit kz-ophold havde gjort mig gråhåret.

De lovede følgende transporter hjem til Danmark fra Buchenwald udeblev. De fleste tilbageblevne blev overført til andre lejre med status som krigsfanger, men det gjorde det ikke meget bedre. Dødsfaldene fortsatte.

Først sent på foråret og umiddelbart før Danmarks befrielse den 5. maj 1945 kom resten af de overlevende hjem. Takket være en svensk indsats.

En opgørelse viser, at i alt 1965 politifolk blev interneret i tyske koncentrationslejre. Heraf døde 221 under interneringen eller senere på grund af sygdom pådraget under interneringen. 367 måtte forlade polititjenesten på grund af kz-invaliditet.

Det er nu 35 år siden, tyskerne overfaldt dansk politi. Tiden læger alle sår, siger man. Men arrene fra de dybe sår bliver tilbage.

HEMMELIGE PAPIRER OM DANMARKS FØRSTE MODSTANDSGRUPPE OFFENTLIGGJORT

Efter halvandet års forhandlinger med justitsministeriet er det endelig lykkedes en tidligere modstandsmand under den tyske besættelse at få udleveret en lang række hidtil hemmeligholdte dokumenter i forbindelse med anholdelsen og domfældelsen af hans modstandsgruppe, den såkaldte Churchill-Klub, der opererede i Aalborg.

Klubben, der blev stiftet i julen 1941, var en af de første grupper, der gik aktivt til modstand mod den tyske besættelsesmagt. Den var interessant derved, at otte medlemmer var skoleelever fra Aalborg i alderen 14-17, mens kun tre var voksne, nemlig ansat på Peders-håb Maskinfabrik i Brønderslev.

Aktstykkerne blev udgivet på 36 års dagen for den danske samarbejdsregerings fald og det tyske terrorkorps SS' overtagelse af magten i Danmark. Bogen er tilrettelagt af modstandsmanden Knud Pedersen og udgivet af forlaget ZAC.

Selv om justitsministeriet stillede en lang række krav vedrørende dokumenternes offentliggørelse, rummer bogen »Sagen om Churchill-Klubben« ikke få artige afsløringer.

Således fremgår det af en politirapport om hærværk mod nogle tyske telefonledninger i Odense - hvor Knud Pedersen var en af gerningsmændene - at politiet fik lov til at låne lønningsbøgerne på en fabrik, der tilsyneladende lå i nærheden af hærværksstedet.

Politiet gennemgik derefter lønningsbøgerne for at se, om nogle af dem var tidligere straffede eller af anden grund opført i poli-

De amerikanske befriere hilses med begejstring af fangerne.

tiets register, f.eks. for »yderliggående politiske ansøkelser«.

Det nye værk på 230 sider, fortæller historien bag besættelsens facade og skildrer i enkeltheder det dansk-tyske samarbejde både på det politimæssige, det administrative og det politiske plan.

GENERALEN GRÆD

En amerikansk Holocaust-kommission, der er på rundrejse i Europa, har nylig besøgt Danmark. De fleste af kommissionens medlemmer har siddet i KZ-lejr under nazismen, og de skal indsamle materiale til et dokumentationscenter i Washington. Et af kommissionens medlemmer er Elie Wiesel, der som 12-årig sammen med sin familie kom i KZ-lejr. Han er jøde, og han er den eneste af familien, der overlevede.

Wiesel har i »Politiken« berettet om rejsen og bl.a. skildret kommissionens besøg i Sovjetunionen, hvor han havde et gribende møde med den sovjetiske general, der befriede resterne af Auschwitzlejren. Men da var en stor del af fangerne af SS få dage i forvejen evakueret vest på. Da fangerne fik besked om, at de skulle bort, gik de på eget initiativ i gang med at muge ud i de snævede barakker. Og Wiesel har ofte tænkt på, hvorfor de egentlig gjorde det.

- Jeg tror, at vi gjorde det som en symbolsk handling, for at demonstrere respekt for befrierte, der var på vej, og som måske skulle sove i de barakker, vi efterlod.

Den sovjetiske general græd, da han hørte historien.

Wiesel fortæller også om besøget i Ukraine.

- De færreste af os forstår, hvilket chok 2. verdenskrig var for russerne. De mistede 20 millioner civile og soldater. Og de føler, at vi i vesten ikke anerkender deres ofre.

Tyskerne tilintetgjorde en landsby i Frankrig. Vi kender dens navn. Oradour. Og de ødelagde en landsby i Tjekkoslovakiet i en straffeaktion. Vi kender dens navn. Lidice.

- Hitlers soldater udraderede 14.000 landsbyer i Ukraine. Men vi kender ikke et eneste navn.

Wiesel var kun en dag i København, men han nåede at hilse på statsminister Anker Jørgensen for at fortælle om kommissionens arbejde.

5 DØDSDOMME

En domstol i Kiew har afsagt dødsdom over fem sovjetborgere, der er blevet afsløret for i tysk tjeneste under krigen at have deltaget i terroraktioner mod befolkningen i Ukraine. En sjettede blev idømt 15 års frihedsstraf.

TYSK SYNAGOGE GENOPFØRES

Ungdomsorganisationerne i den vesttyske by Gross-Umstadt har påtaget sig at skaffe midler til genopførelse af byens jødiske synagoge, der blev ødelagt af nazisterne i 1938.

1/2 MILLION

BESØGENDE

Det østtyske kulturministerium oplyser, at KZ-mindestederne i Buchenwald, Sachsenhausen og Ravensbrück, der alle ligger i DDR, i årets første seks måneder har haft mere end en halv million besøgende.

KZ-FANGE DEKORERET

Formanden for den internationale Buchenwald-komité, franskmændet Marcel Paul, er af den franske regering tildelt æreslegionens ridderkors. Marcel Paul var indtil han blev arresteret af Gestapo et fremtrædende medlem af den franske modstandsbevægelses nationalkomité.

MINDETAVLE I HAMBORG

Partiet De frie Demokrater (FDP) har i Hamborgs kommunalbestyrelse gennemført et forslag om, at der på rådhuset opsættes mindetavle med navnene på de af byens borgere, der i nazitiden blev henrettet eller omkom i fængsler og KZ-lejre på grund af deres modstand mod nazismen. Det drejer sig bl.a. om den socialdemokratiske borgerrepræsentant Theodor Haubach, der blev henrettet som medlem af modstandsgruppen Kreisauer Kreis, og formanden for det tyske kommunistiske parti Ernst Thälmann, der blev arresteret i 1933 og henrettet i Buchenwald i 1944.

AUSCHWITZFANGE PRÆSIDENT FOR EF-PARLAMENTET

Som bekendt er der valgt et EF-parlament, Europaparlamentet, der i juli måned trådte sammen for første gang. Man vil måske huske, at der var nogen spænding om, hvem der ville blive den første præsident for dette parlament. Vi har tilfældigt fået oplyst, at tre af kandidaterne var tidligere modstandsfolk fra krigens tid. To af dem var italienere, nemlig kommunisten Giorgio Amendola, og den socialistiske veteran Mario Zagari. Men den, der blev valgt, var den kvindelige liberale politiker Simone Veil, der er af jødisk afstamning og har overlevet fangenskabet i den berygtede dødslejr Auschwitz i Polen.

ANHOLDELSSESORDRE MOD KZ LÆGEN JOSEF MENGELE

Köln, 10/8: Nazi-jægeren Simon Wiesenthal meddelte fredag i et tysk radiointerview, at justitsmyndighederne i den sydamerikanske stat Paraguay har udstedt anholdelsesordre mod den tidligere tyske koncentrationslejr læge Josef Mengele.

Wiesenthal, der er leder af det jødiske dokumentationscenter i Wien, sagde, at han havde fået oplysningen fra FN's generalsekretær Kurt Waldheim. Wiesenthal tilføjede, at Paraguay havde truffet beslutningen om at ophæve Mengeles statsborgerskab under internationalt pres.

Af pressionsmidler nævnte han, at en gruppe amerikanske senatorer havde advaret Paraguay om, at den udviklingshjælp, landet

modtager fra USA, ville blive taget op til nyvurdering, hvis Paraguay fortsat gav asyl til krigsforbrydere.

- Mengele er ikke det værd for dem, sagde Wiesenthal. Paraguays højesteret fratog torsdag Mengele hans statsborgerskab i landet. Som begrundelse blev givet, at han ikke havde opholdt sig i landet i to år.

Mengele blev paraguayansk statsborger i 1959.

Mengele, der gik under navnet »Dødens engel« menes at være ansvarlig for flere end 200.000 menneskers død i koncentrationslejren Auschwitz i Polen under den anden verdenskrig. Han udførte også en række eksperimenter på børn, især enæggede tvillinger.

For et par år siden blev det hævdet, at han opholdt sig i junglen ved grænsen mellem Paraguay, Brasilien og Argentina, og konstant var på rejse mellem de tre lande.

BAG PIGTRÅDEN I FRØSLEV

Onsdag den 29. august bragte dansk TV en særdeles god udsendelse om Frøslev-lejren. Bente Troense, der havde produceret udsendelsen, havde sat sig vældig godt ind i stoffet, og ganske ung, som hun er, kunne hun se på emnet med friske øjne.

Mon ikke også det kan interessere læserne at se, hvad man fra radiohuset havde sendt ud til bladene som forhåndstale. Det hedder her:

Adskillige danskere stiftede under krigen bekendtskab med Frøslevlejren, der blev oprettet i august 1944 på dansk initiativ i forsøget på at forhindre deportationer af danske statsborgere til tyske koncentrationslejre. Men allerede den 15. september blev det første hold på 200 fanger deporteret til Tyskland fra lejren, og i alt ca. 1600 fanger blev ført fra Frøslev til Tyskland.

Angsten for at blive sendt til Tyskland hvilede hele tiden over fangerne - sammen med uvisheden om deres skæbne i det hele taget. Nogle var bange for, at deres virkelige identitet skulle blive opdaget - blandt dem var overlæge Jørgen Røjel, der levede i lejren i næsten fem måneder under falsk navn.

• Han var blevet dødsdømt i sit eget navn, og dødsdommen gjorde ham berettiget til flugt. Fangerne havde dannet en flugtkomité, der sørgede for hjælp til en fanges flugt, når han først var blevet kendt flugtberettiget. Røjel flygtede i en trækasse til affald, og her måtte han ligge i halvanden time, fordi affaldstransporten blev forsinket af luftalarm.

• Lejren var bygget til ca. 1500 fanger, men i april 1945 steg antallet til 5460. Det var da De hvide Busser kom med fanger til Frøslevlejren fra Tyskland.

• Blandt fortællerne i udsendelsen gjorde Hans S. Bruun sig særdeles godt på skærmen. Han er jo til daglig sjælen i lejren.

POLEN

Den 1. august højtideligholdtes 35-års dagen for opstanden i Warszawa. I selve Warszawa højtideligholdtes dagen på en plads, der efter opstanden har fået navnet »Oprørernes Plads«, hvor der afsløredes en mindetavle til ære for bataljonen »Kilinski«, der var den første regulære formation af oprørere.

ET JUBILÆUM

Overtelegrafmester i Post- og Telegrafvæsenet, ingeniør Thorkild Antonson, fejrede den 1. september 40 års tjenestejubilæum. Når han skal nævnes her, er det, fordi han var aktiv modstandsmand, blev taget af Gestapo og var den fange, der sad længst i Frøslev. Siden har han været aktiv, både ved indretningen af Frøslev-museet og som bestyrelsesmedlem i Frihedsmuseets Venner.

TO UDSENDELSER OM BESÆTTELSESTIDEN

Sydjyllandssenderen har bragt to udsendelser om besættelsestiden. Det skete gennem samtaler med civilingeniør Mogens Dyré, Danfoss, lods Jul. Bernt og kontorchef Niels Chr. Andersen, Bov. Desuden skulle sparekassedirektør Einar Hauberg, Tandslet, have medvirket, men han var forhindret i at være til stede på grund af bortrejse, da optagelserne fandt sted.

Den første udsendelse fandt sted den 4. sept. og handlede om forholdene herhjemme, mens den anden, der fandt sted den 10. september, belyste forholdene i Tyskland, især Neuengamme.

FEDERSPIEL ÆRESMEDLEM BLANDT INTERNATIONALE JURISTER

Landsretssagfører Per Federspiel, tidligere formand for Frihedsfonden og minister for særlige anliggender, er blevet udnævnt til æresmedlem af den Internationale Juristkommission - efter over 25 år som ordinært medlem af kommissionen. Den 73-årige Federspiel deltog i grundlæggelsen af kommissionen og var i to perioder dens vicepræsident. Dens medlemskreds er begrænset til 40 estimerede advokater fra hele verden. Særlig kendt er kommissionen for sine jævnlige rapporter om menneskerettighedskrænkelser i forskellige dele af verden.

TIL VORE LÆSERE

Der er i flere tilfælde blevet klaget over, at vort blad ikke er blevet leveret til trods for at der er blevet betalt for abonnement. Ved nærmere undersøgelser har det vist sig, at man har betalt kontingent til den fangeforening, man står i, og dermed har man troet, at man så også fik bladet. Men medlemsskab af en fangeforening er ikke ensbetydende med, at man får bladet. Det får man kun ved at indsende 30 kroner til vort abonnementskontor (se bladets side 2).

Enkelte postgiro-indbetalingskort har været uden afsendernavn og adresse og disse indbetalere har vi selvfølgelig heller ikke kunnet tilmelde postvæsenet som abonnenter.

Vor kasserer, der hidtil også har ordnet alt vedrørende abonnement, har afgivet denne del af arbejdet til Poul Nielsen, Bjernedevej 40 a, 2700 Brønshøj.

Omkring årsskiftet udsendes giroindbetalingskort vedrørende abonnement for 1980 på samme måde som i 1979.

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

LOVUDVALGET

Udvalget har i dag (27/9) holdt møde for at drøfte, om den nuværende status for de fanger og modstandsfolk, der modtager støtte fra Erstatningsloven, er tidssvarende og tilfredsstillende. Der var enighed om, at den forbedring, der var resultatet af udvalgets arbejde overfor Folketingets Socialudvalg i 1977-78 vedrørende hædersgaverne, var et tilfredsstillende resultat.

Derimod mente alle i udvalget, at man må gå videre med at forbedre de laveste beregningsgrundlag samt sikre, at alle enkerne får en forhøjelse af pensionen fra 50 til 75%. Højeste enkepension er i dag 54.000 kr. pr. år, laveste 35.640 kr.

Det var imidlertid udvalgets opfattelse, at den eneste rigtige løsning også på spørgsmålet om enkerens pension var, at alle fremtidigt blev beregnet efter højeste beregningsgrundlag (8.000).

Under den videre drøftelse på mødet, blev der fremsat mange positive forslag og retningslinier, som der var enighed om at prøve. Der fremkom ligeledes mange talmæssige oplysninger vedrørende forholdet mellem den erstatning, vi modtager fra Sikringsstyrelsen og øvrige ydelser, der gives til for eksempel

Ja, HOF har den rene friske pilsnersmag!

arbejdsløse, invaliderentemodtagere, og de arbejdere, der modtager efterløn.

Mødet konkluderede i, at man vedtog følgende:

1. Der udarbejdes en oversigt over alle omkostninger vedrørende de ydelser, der omfattes af Erstatningsloven, opdelt i kategorier på grundlag af de nuværende beregningsgrundlag.
2. Der udarbejdes et notat, der bygger på oplysninger (pkt. 1) og de synspunkter, der blev fremsat under mødet. Dette notat er det tanken at anvende i de videre forhandlinger med socialministeriet.
3. Når oversigten (pkt. 1) og notatet (2) foreligger, afholdes nyt møde i lovudvalget.

P U V

*Frihedskampens Veteraner
Sammenslutningen*

Fra Fangesammenslutningens bestyrelsesmøde i september:

Fra Nors Hovedgård forelå en henvendelse til rekreattionsfonden om støtte. Sagen udsattes til nærmere overvejelse i rekreattionsfonden med henblik på de økonomiske konsekvenser og fondens økonomi.

Formanden omtalte den rejste kritik af visitationen til Bernadottégården i Roskilde. Det vedtoges foreløbig at afvente svar på en henvendelse til byrådet. Såfremt svaret er negativt, må sagen forfølges med alle til rådighed stående midler.

Det oplystes, at der ikke synes at være problemer om Bernadottégården i Hadsund.

**JORD- OG
PLANERINGSARBEJDE**

VAGN KIRKEGAARD ApS
ENTREPRENØRFIRMA

Slagelsevej 239 . 4400 Kalundborg
Tlf. (03) 51 19 99

Et forslag om at sende en repræsentant til fange- og veteranmødet i Rom blev drøftet. Spørgsmålet udsattes til nærmere overvejelse.

På foranledning af henvendelse fra rekreattionsfonden drøftedes spørgsmålet om begrænsning af antallet af bevillinger til den enkelte ansøger. Der var enighed om, at rekreattionsfonden foreløbig viderefører den hidtidige praksis.

Jørgen Lind omtalte den internationale Neuengammekomité's planer om et »dokumenthus« i Neuengamme. Der bliver antagelig et stævne i forbindelse med indvielsen i efteråret 1980.

Man drøftede mulighederne for et fælles fangestævne i foråret 1980 i forbindelse med 35-års dagen for befrielsen.

Det oplystes, at Neuengammeforeningens septembertur til Meppen-Versen havde været meget vellykket og havde haft 55 deltagere.

Buchenwaldklubben meddelte, at den 19. september vil blive markeret ved en festlig sammenkomst for medlemmerne. Desuden vil klubbens formand Hans Andersen den 17. september åbne en udstilling i Frihedsmuseet om begivenhederne den 19. september 1944.

-t

BUCHENWALD

Buchenwaldklubben afholder sit årlige ande- og flæskespil tirsdag den 20. november kl. 19.30 i marketenderiet (Rigspolitichefens bygning) Mitchells-gade 19, 5 sal. (Bemærk datoen ikke som tidligere meddelt den 28. november 1979). Der er masser af plads.

Fine gevinster. Der er som i de seneste år fuld gevinst til alle med »Banko«.

Medlemmer med pårørende er velkomne. Det samme gælder kammerater fra andre fangeorganisationer.

Vel mødt.

BESTYRELSEN

ERHVERVSHÆMMEDE

Vellykket landsmøde

Landsforeningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen holdt i dagene 28. og 29. august et vellykket landsmøde i København. Mødet indledtes med højtidelighed i Ryvangen, hvor der nedlagdes krans ved henrettelsespladsen, i KZ-lunden og ved hovedmonumentet.

A. HONORÉ OG SØN

Enggaarden
7620 Lemvig

DÆKKO

PRESENING KOMPAGNI A/S

Tlf. 01 - 28 80 60

Hoveddepot:
Kabelejevej 32-34
2700 København
Brønshøj

ANTON LASSENS EFTF. aps

MALERMESTER K. SALLING MØLLER

Grundlagt 1887

Håndværkervej 7 . Telefon 08-12 00 99 . 9000 Aalborg

Her talte landsformanden Oskar Verner, der bl.a. udtalte, at det er en god tradition, at vi mødes på steder som dette i den fællesskabets ånd, som vi kæmpede i, sammen med dem, der hviler her. De faldt i vor fælles kamp for friheden, og vi vil altid mindes dem.

Om aftenen havde Københavns afdeling arrangeret en festlig sammenkomst med spising i selskabslokalerne i Land og Folks hus, hvor formanden, Rasmus Bonde Larsen, bød velkommen.

Festtalen blev holdt af den kendte kvindelige skribent og foredragsholder Dagmar Andreasen, der i manende ord mindede om den rolle, kvinderne havde spillet i frihedskampen. »Vi kvinder havde vore særlige opgaver. Vi måtte hjælpe jer og pleje jer, når I vendte hjem efter aktionerne, også selv om det ikke altid var vore egne mænd. For I måtte jo alle skjule jer. Og vi måtte sørge for mange praktiske ting for alle jer, der var illegale. Husk derfor også kvindernes indsats, den mangler alt for ofte i beretningerne fra dengang.«

Senere var der underholdning ved Freddy Fræk, der høstede stort bifald.

Næste morgen blev nedlagt en krans ved mindetavlen i Land og Folks hus for de kommunister, der faldt i frihedskampen.

Udenlandske gæster

Ved mødets åbning bød Oskar Verner velkommen til to udenlandske gæster fra det norske krigsinvalidforbund og den antifascistiske komité i DDR, og der blev også budt særlig velkommen til den nye afdeling i Fredericia-området.

Til dirigenter valgtes Alf Møller, Odense, og Alfred Berthelsen, Århus. Der var i forvejen udsendt skriftlig beretning, der kort blev kommenteret af Oskar Verner, der fastslog, at landsforeningen har vist sin levedygtighed og berettigelse. Han rettede en tak til Frihedsfonden for godt samarbejde. Vi håber, at det må lykkes at videreføre fonden i endnu fem år, og vi vil sætte alt ind for, at det sker. Det fælles forhandlingsudvalg, lovudvalget, må samles til efteråret for at overveje de nye muligheder. Det laveste beregningsgrundlag må forhøjes. Vort blad går godt, og der er almindelig tilfredshed med det. Forelagde endelig et udkast til udtalelse til regeringen og folkettinget.

Krav om ensartet beregningsgrundlag

Kai Wadsback, København, kritiserede sikringsstyrelsen og ønskede beregningsgrundlaget forhøjet til 8000 kr.

Åbo, Aalborg, fandt systemet med forskellige beregningsgrundlag asocialt.

Alfred Berthelsen, Århus, fandt, at selv om vi har opnået gode resultater, så er det ikke nok endnu.

Rasmus Bonde Larsen, København, tilsluttede sig kravet om forhøjelse af det lave beregningsgrundlag.

Viggo Hansen, Esbjerg, omtalte enkerens forhold og pegede på de problemer, der er om de »papirløse«.

Richard Andersen, Odense, mente, at man undertiden fik indtryk af, at man i sikringsstyrelsen raflede om fastsættelsen af beregningsgrundlaget.

Oluf Redder, Aalborg, gik ind for kravet om et fælles beregningsgrundlag. Vore liv var lige meget værd. Det er godt med oplysningsarbejde på det sociale område, men det er også vigtigt at huske oplysningsarbejdet blandt ungdommen i skolerne og på højskolerne.

Erik Krogsgaard, Vojens, advarede mod at gå på kompromis.

Leif Mathiesen overbragte en hilsen fra det norske krigsinvalidforbund. Understregede vigtigheden af at optræde samlet og i enighed, og oplyste, at man i Norge regner med en række forbedringer i den norske erstatningslov. Overrakte til sidst et smukt norsk krus til Oskar Verner.

Derefter blev beretningen godkendt med akklamation, ligesom den forelagte udtalelse blev vedtaget efter en enkelt ændring.

Også regnskabet, der blev forelagt af kassereren, Anna Strunge, Århus, blev enstemmigt godkendt.

Debat om forslag

Aalborg-afdeling forelagde forslag om en oplysningskampagne om erstatningsloven med henblik på at finde frem til de skadelidte, som endnu ikke kender loven.

Der nedsattes et udvalg, der skal udarbejde forslag herom.

På initiativ af Københavns-afdeling droftedes muligheden for at gøre noget for dem, der under frihedskampen var i »2. linie«, gav husly, dækadresser o.s.v.

Der var enighed om, at det ville være vanskeligt i praksis, men det blev henstillet til vort blads redaktion at skrive derom.

Københavns-afdeling rejste ligeledes spørgsmålet om optagelse på Bernadottegården i Roskilde.

Oskar Verner redegjorde for reglerne for optagelse, men der har været nogle problemer, som vi er i færd med at få løst. Vi vil naturligvis stå fast på det antal pladser, vi har ret til efter overenskomsten. Københavns-afdelingen erklærede sig foreløbig tilfreds og ville afvente resultatet af de forhandlinger, der er i gang.

Endelig vedtoges en lovændring, hvorefter landsforeningens midler i tilfælde af foreningens opløsning skal tilfalde Dansk Røde Kors.

Mødet i Rom får 2 danske deltagere

Oskar Verner redegjorde for indbydelsen til det af de fire internationale modstands-, fange- og veteranorganisationer planlagte møde i Rom i oktober om fred og afrustning. Bestyrelsen havde foreslået, at landsforenin-

gen sender en repræsentant til Rom, men der blev stillet ændringsforslag om at sende to repræsentanter. Det vedtoges at lade formanden, Oskar Verner, og næstformanden, Richard Andersen, repræsentere landsforeningen.

Næste landsmøde holdes i Esbjerg

Efter en kort debat om reglerne for forretningsudvalgets sammensætning og en kort pause foreslog bestyrelsen enstemmigt at genvalge forretningsudvalget, der således stadig består af Oskar Verner (formand), Richard Andersen (næstformand), Lilian Olsen (sekretær), Anna Strunge (kasserer) og Ove Laursen. Til revisorer valgtes Poul Agger Madsen og Rich. Tue Andersen med Jens Jacob (Jejse) Jensen som suppleant.

Oskar Verner rettede en hjertelig tak til Karen Margrethe Petersen, der ikke ønskede at modtage genvalg som revisor.

Det vedtoges at holde næste landsmøde i Esbjerg.

Alfred Berthelsen aflagte en kort beretning om feriehuset på Anholt, hvor der i år har været 64 gæster.

Inden afslutningen overbragte Alfred Schurwans en hilsen fra den antifascistiske komité i DDR og ønskede landsforening held og gode resultater i arbejdet.

Og så kunne den genvalgte formand Oskar Verner afslutte med en tak for et positivt møde, som vi alle kan være tilfredse med, ligeledes tak til dirigenterne, til gæsterne og til personalet, der har betjent os. Og en tak til landsmødets deltagere. Nu skal vi hjem og videreføre arbejdet.

Dermed sluttede det meget vellykkede møde, der havde været præget af vilje til at fortsætte arbejdet i et kammeratligt fællesskab.

-t

KØBENHAVNS AFDELINGENS FØDSELSDAG

Lørdag den 9. september fra kl. 10 til 13 fejrede afdelingen 30-års-dagen for sin oprettelse ved en meget vellykket reception i Pensionisternes Samvirke's hyggelige lokaler på Åboulevarden.

Mange af vore kammerater deltog, ligesom der var mødt repræsentanter fra Sikringsstyrelsen, Frihedsfonden, kommuner og faglige sammenslutninger. Vi havde også den glæde at se nogle af de kendte kunstnere, der så beredvilligt har skænket os gaver til det store kunstlotteri.

Det strømmede ind med gaver, blomster og telegrammer fra København og fra provinsen.

Vi vil takke hver eneste, fordi de gjorde det til en så festlig og uforglemmelig dag for vor forening, og vi takker de flinke kammerater, der gjorde et stort arbejde for at hygge os om alle med servering af kaffe m.m.

Bestyrelsen

Nybygning - ombygning - reparations & flisearbejde

**Helge Jensen, Murermester,
Skovshoved ApS,**

Ordrup Jagtvej 42 B,
2920 Charlottenlund,
tlf. (01) 63 28 00,

Ved festen den 12. oktober blev kunstlotteriet udtrukket, og vinder-numrene vil blive opslået på vort kontor, og desuden bragt i Pigtraads november nummer.

AALBORG

Skovturen den 8 august gik denne gang til Vendsyssel med start fra centret kl. 10. Vi var 40, så det må vist siges at være fint. Vi kørte ad meget smukke biveje, som de fleste aldrig før havde kørt. Første stoppested var en gammel gård ved Ø. Brønderslev, der var indrettet som egnsmuseum. Der var simpelt hen næsten alt fra gamle dage - lige fra redskaber, vogne og et par gamle stuer, møbleret med diverse pynteting.

Turen gik derefter til Pajhede skov, hvor der fandtes en skøn, gammel bygning plus en nyere tilbygning med frit udsyn til skoven. Stedet tilhører kulturministeriet.

Videre ad små veje gik turen til Frederikshavn og til »Det gule Pakhus«, alle tiders i tre etager. De gamle bjælker og kalkede vægge stod smukt til møbler, lamper og tæpper over hele gulvet.

Vi besøgte også Bangsbo museet med den store samling fra besættelsestiden. En hel stor sal var fyldt med minder, meget interessant - og det gjorde et stærkt indtryk at blive konfronteret med de »5 forbandede år«. Det skal lige tilføjes, at der er meget mere at se på dette museum, der ligger meget smukt i skovene.

Vi kørte derefter til en hyggelig kro, hvor vi sluttede dagens oplevelser med spisning og påfølgende dans til et dejligt orkester. Hjemkomst til Aalborg ca. kl. 23.

Vi takker for en veltilrettelagt tur.

Aase

FREDERICIA

Til tidligere KZ-fanger, modstandsfolk og sømænd, der sejlede under allieret flag

Da der stadig findes folk af de ovennævnte kategorier, der ikke kender »loven om erstatning til besættelsestidens ofre«, gør vi herved opmærksom på denne lovgivnings eksistens.

Sammenslutningen af Erhvervshæmmede fra frihedskampen står til rådighed med bistand til sådanne kammerater.

Henvendelse kan rettes til os på kontoret Kongensgade 31a, 7000 Fredericia.

Der er åben hver onsdag fra kl. 14 til 16. Tlf. (05)93 29 73.

Vejle har en gammel KZ-fange som fhv. byrådsmedlem, fhv. kriminalassistent K. E. Skovfoged. Han har også tit skrevet ansøgninger for folk fra modstandstiden, som ikke vidste, hvor de skulle henvende sig i givet fald.

Jean

GESTAPOFANGERNE

Frimærkemanden

Skjællands-afdelingen har en mindefond. En stor del af midlerne hertil kommer fra indsamling af brugte frimærker. Og »frimærkemanden« er glad for at få sendt små eller store pakker med brugte frimærker. Adressen er: Heinrich Winter, Slotsherrensvej 53, 2720 Vanløse.

NEUENGAMME

55 PÅ PILGRIMS- FÆRD

Med afgang fra Københavns Hovedbane-gård kl. 7.30 startede Neuengammeforeningens årlige pilgrimsfærd torsdag den 6. september til lejrene ved Emskanalen.

Turen var i år arrangeret med bus fra København med et deltagerantal på 34 kammerater. Vi kørte over Gedser til Travemünde. På færgen var der reserveret plads i spisesalonen. Videre over Hamborg til Stilhorn, hvor vi gjorde holdt for at mødes med fynboer og jyder, der kørte i egen bil. Med Hans Bøjlund

På billedet ses den 85 årige Peter Lassen, der holdt tale i Versen. Ved hans side med Neuengammeforeningens krans Karl Salling Møller, der også var fange i Versen.

Peter Lassens søn, Hans Christian Lassen, var også fange i Versen.

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandsstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

i spidsen som vejviser ankom vi så til Meppen ved 19-tiden, hvor vi blev indkvarteret på hotel Pøker. Her traf vi nye kammerater fra Jylland, og alt i alt var vi nu samlet 55.

Fredag var der arrangeret bustur til Holland. Turen gik over Emmen og videre over Coeworden mod Hengelo til grænseovergangen Denenkamp. Her kunne man betale med dansk valuta. På turen her havde vi kammerater fra Fyn med. Her oplevede 2 kammerater gensynets glæde. De havde ikke set hinanden i 35 år. De var begge fængslet i Albanigades arresthus i Odense, hvor de bl.a. i en ganske bestemt sag havde telefoneret til hinanden gennem fængslets varmerør, og på denne måde fik de råbt en advarsel ud gennem cellevinduet til en kammerat nede på gaden. Sådan en gensynsglæde var en herlig oplevelse - 35 år efter.

Lørdag besøgte vi så lejrene omkring Emskanalen. Den første højtidelighed fandt sted i Dalum. Her bød Neuengammeforeningens formand, Holger Grome, velkommen til de 55 fremmødte og gav ordet til Axel Lauritzen, der holdt en kort mindetale. Kransenedlægningen blev foretaget af Bjarke Grevy, og Arnold Jensen hilste med Neuengammeforeningens fane. Den næste højtidelighed var ved Versen. Holger Grome fortalte her, hvorfor der døde så mange fanger, bl.a. danskere i denne lejr, hvoraf 8 danskere aldrig var blevet fundet.

Herefter holdt Neuengammeforeningens ældste medlem, den 85-årige Peter Lassen en menende tale, især til ungdommen, der var mødt. Peter Lassen fortalte om nogle rædselsfulde personlige oplevelser. Jeg tror ikke, der var et tørt øje, da Peter Lassen sluttede sin tale.

Karl Salling Møller nedlagde kransen.

Vi gik så op mod barakkerne ved Versenlejr. Disse grimme grå barakker var under nedrivning, og flere af de tidligere fanger bemægtigede sig her forskellige ting, såsom pigtråd og porcelængenstande fra det elektriske hegn.

I Esterwegen holdt en af ungdommens repræsentanter Hasse Jensen (Arnold Jensens søn) fra Kibæk talen. Hasse Jensen gør et stort arbejde for at samle ungdommen til at tage arven op efter os gamle fanger. Arnold Jensen nedlagde kransen. Ved alle tre højtideligheder sluttede vi med at synge sidste vers af »Aldtid frejdig«.

Herefter gik turen så til Delmenhorst til hotel Goldenstedt, hvor vi blev indkvarteret. Ved middagen og kammeratlig sammenkomst blev der holdt taler, først af værten, der er gammel fange fra Hitlertyskland, samt af tidligere gammel Moorsoldat Baumgarten. Begge taler blev oversat af vores dygtige tolk Dagmar Mørk Jensen. Herefter holdt formanden fra De Erhvervshæmmede fra Odense afd., Richard Andersen en tale, hvor han roste Neuengammeforeningen for det gode arrangement og det gode kammeratskab og sagde, at Odenseafdelingen gerne fremover deltog i disse arrangementer.

Det blev ud på de små timer, inden man gik til ro.

Søndag var så sidste etape på pilgrimsfærden. Vi kørte præcis kl. 10.00 mod Neuengamme, hvor den afsluttende højtidelighed fandt sted.

Her var der mødt tyske kammerater med to faner. Den første krans blev lagt ved Danmarksstenen. Det var Daniella Gross, der lagde kransen her, hun er hustru til Sigmund Gross, tidligere polsk KZ-fange, bl.a. Auschwitz. Ved hovedmonumentet talte Villy Mørk Jensen, og Knud Lyngø lagde kransen.

Herefter kørte vi til Krematoriepladsen, hvor Dachauklubbens formand, Erik Beermann holdt en mindetale over de mange fanger, hvis eneste udvej af Neuengammelejren og dens lidelser var gennem krematoriet. Her lagde Leif Glentvor kransen. Efter denne knugende højtidelighed skal det lige nævnes, at vores unge udmærkede chauffør, gik grædende bort herfra.

Holger Grome afsluttede og takkede alle, der var mødt så talrigt op, og takkede for godt kammeratskab og for arrangementet. Han oplyste, at vi nu kørte til Bahnhof Krug. Det var Bjørn Nielsen fra Kokkedal, der var kørt i forvejen og havde sørget for plads der.

Efter endt måltid tog vi afsked med vore kammerater fra Fyn og Jylland. Busturen blev en succes med sang og optræden. Den første, der gav et solnummer, var Ester Randers, der sang et par sange fra den første verdenskrig. Herefter gik det slag i slag.

En minderig tur, der sent vil blive glemt.

Med venlig hilsen

A.L. 66.995

NOTER TIL AINs MØDE I THISTED

Ved besøget på Nors Hovedgård lørdag den 19. maj 1979 overrakte Jørgen Lind, Farum, der er medlem af Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengammes bestyrelse, et maleri, han selv har malet, forestillende de tre muselmænd fra Neuengamme. Billedet er malet efter foreningens æresstatuette, der er skåret i træ af en dansk fange i 1945. Jørgen Lind overrakte maleriet til lederen af Nors Hovedgård Alex Th. Bindeballe med en tak for det initiativ, man har taget til oprettelsen af dette feriehus for tidligere fanger og deres familier fra Neuengamme. Billedet blev straks hængt op i gårdens nyindrettede samlingsstue, kaldet »Bernadotte-stuen«, indrettet i gårdens lade.

Jørgen Lind er kendt som kunstmaler og pædagog med undervisning i tegning og maleri som speciale. Han har haft talrige separatudstillinger bl.a. i sin hjemby Farum.

Blandt de udenlandske delegerede i AINs møde i Thisted var en ung russer, V. E. Varanovitsj fra Moskva. Hans mors far har overlevet opholdet i Neuengamme. Varanovitsj er læge, specialist i hjertesygdomme og under-

viser på Lumumba-Universitetet i Moskva. Her undervises bl.a. læger fra en række Ulande. Varanovitsj overbragte en hilsen til eksekutivbureauet og erklærede, at den sovjetiske ungdom vil kæmpe mod ny-nazismen og stå sammen om mindet om ofrene fra Neuengamme og de omkomne ved katastrofen i Neustädterbugten.

Ved mødet i Morup Mølle Kro var der organiseret en meget effektiv styring af mødet bag kulisserne. For økonomien stod Ib Lærche, der sørgede for, at alt foregik gnidningsløst. For maskinskrivning, fotokopiering og alt forefaldent kontorarbejde stod Søster Lærche. Kontormaskiner var stillet til rådighed af vort medlem Leo Hansen i Thisted, der også arbejdede flittigt med at fotografere. Tolkning blev bl.a. klaret af Dagmar Mørk Jensen og Jannicke.

Generalforsamlingen

På generalforsamlingen den 18. april 1979 var Ib Lærche, Alex Th. Bindeballe, L. G. Damgaard og Arne Hedegård Rasmussen på valg. De blev alle genvalgte. I øvrigt valgtes Kjængerskov og Beermann til revisorer med Vennike som suppleant og Ove Lauersen genvalgte til fanebærer. På bestyrelsesmødet den 11. juni 1979 konstituerede bestyrelsen sig med Ib Lærche som kasserer, Køster som sekretær, Bindeballe som medlemskontakt og arkiv og som næstformand valgtes Jørgen Lind i stedet for Mogens Pedersen.

PORTA

GENERALFORSAMLING

Frihedsfonden fortsætter de næste 5 år

Den 34. generalforsamling afholdtes søndag den 9. september 1979 i Kastellet med god tilslutning.

Vi samledes under uret på Københavns Hovedbanegård kl. 10.30. I gråt og trist vejr nedlagdes blomster ved monumentet ved Helligåndskirken og på gravene og ved mindetavlerne i Ryvangen. Henrettelsespladsen besøgte vi også i år.

Frokosten spiste vi i Vestre Magasinbygning i Kastellet. Samme sted holdt vi generalforsamlingen.

I sin indledning nævnte formanden, at det i år var 35-års dagen for vor deportation. De 7 måneder i Porta var vel som ingen anden 7 måneders periode uudslættelig i vor erindring, selv om den nu lå godt en menneskealder tilbage i tiden. Der var på denne dag grund til

at dvæle ved, at fællesskabet havde kunnet bære en levedygtig forening. Som dem, der frem for andre havde givet foreningen dens stil og traditioner, nævnte og takkede han de to første formænd: Helge Juul og Jørgen Kieler. Formanden udtalte til sidst mindeord over de 5 kammerater, som i år var døde: Joachim Giersing (21/1 79), Karl Krighaar (24/1 79), Henning Schlanbusch (12/3 79), Carl Johan Meyer (11/5 79) og Jørgen Østrup (9/8 79).

Til dirigent valgtes Rein-Jensen, Haderslev.

Af formandens beretning fremgik, at man havde begrænset blomsternedlægningen på gravene ud over landet af økonomiske grunde. Formanden nævnte videre, at Frihedsfondens formand, Jørgen Kieler (som havde måttet forlade mødet umiddelbart efter frokosten), havde oplyst om, at Frihedsfonden nu med sikkerhed kunne siges at ville fortsætte sin virksomhed i hvert fald 5 år endnu. Dette måtte karakteriseres som en lykkelig løsning.

Man vedtog at indskrænke blomsterprogrammet på mødedagen i København til kun at omfatte en blomsterhilsen ved Helligåndskirkens monument og en samlet hilsen i Ryvangen.

Århus og Fredericia blev foreslået som nye mødesteder. Konklusionen blev dog efter formandens forslag, at man skulle fastholde København. Vandringer i Mindelunden var et så væsentligt programpunkt, at det ikke kunne opgives. Fredericia kunne så overveje at indbyde os til 6. juli-fest.

Chr. Hvistendahl kritiserede de svinske forhold omkring monumentet ved Helligåndskirken. Formanden var enig i kritikken og ville på en eller anden måde rejse sagen over for rette myndighed, formentlig Københavns kommune.

Årskontingentet blev fortsat 50 kr.

Der var til mødet fremsat hilsener fra kammerater, der i år var forhindret i at være til stede. De blev læst op.

Til bestyrelsen genvalgtes Nils Berg og Kristen Kjeldsen.

Bestyrelsen har derefter konstitueret sig på følgende måde:

Nils Berg (formand) Kbh. F, Åge Christensen, Slagelse, Kristen Kjeldsen, Ringe, Vin-

cent Lind (sekretær), Fruens Bøge og Henning Vagn Petersen (kasserer) Virum.

Næste generalforsamling (den 35. i rækken) afholdes søndag den 14. september 1980. I 1981 bliver det den 13/9, i 1982 den 12/9, i 1983 den 11/9 og i 1984 den 9/9.

N.B.

STUTTHOF

HVORDAN STARTEDES FORSENDELSEN AF RØDE KORS-PAKKERNE?

Forfatteren og tegneren Per Ulrich, der selv har været fange i Sachsenhausen, har gennem nogen tid studeret beretningerne om, hvorledes tanken om Røde Kors-pakkerne til de danske KZ-fanger opstod og blev realiseret.

Da tyskerne den 29. august 1943 besatte Horserødlejren, hvor der da var interneret ca. 250 kommunister, lykkedes det ca. 100 af fangerne at flygte. Tilbage var 143 mandlige og 7 kvindelige fanger, der den 2. oktober 1943 med S/S »Wartheland« fra Langeliniekajen blev deporteret til Tyskland, hvor de havnede i Stutthof ved Danzig.

Det var - sammen med deportationen af danske jøder til Theresienstadt - den første samlede deportation af danskere (en del af jøderne var i øvrigt med det samme skib til Swinemünde).

Disse deportationer vakte derfor megen uro og bekymring, ikke mindst blandt de pårørende. Men en kreds af Stutthoffangers hustruer tabte ikke modet, men gik i aktivitet for at hjælpe deres mænd. De førte en række forhandlinger med de tyske myndigheder i Dagmarhus, hvorfra man blev henvist til Røde Kors. Her var man først totalt afvisende (det var i daværende direktør Helmer Rostings tid), men med hjælp fra daværende departementschef Koch og andre embedsmænd i socialministeriet lykkedes det efterhånden. For jødernes vedkommende havde professor Richard Ege næsten samtidig indledt en lignende aktion.

Stuffhofkomiteen, som kvindernes komité nu efterhånden kaldtes, fortsatte sine bestræbelser indtil det lykkedes at få de første madpakker af sted. Det blev senere til flere, og ordningen kom automatisk til at omfatte også de senere deportationer af danskere til andre KZ-lejre. Per Ulrichs dokumentariske beretning om disse danske fangehustruers energiske indsats blev første gang udsendt i radioen i april måned under titlen »De røde enker«, og udsendelsen gentoges her i september måned.

Stutthofkomiteen bestod af Judith Bergstrøm, Ella Christoffersen, Yrsa Høgstedt, Eli Jepsen og Harriet Larsen. Rene Høgstedt har tidligere i »Gestapofangen« skildret dette arbejde (nr. 7-8 1974). Alle danske Tysklandsfanger skylder disse uforfædtede kvinder og alle andre, der bidrog til gennemførelsen af denne hjælpeaktion, megen tak.

Ud over organiseringen af pakkeforsendelserne virkede komiteen også som hjælpecentral og kontakttled mellem de sociale myndigheder og de deporteredes familier, ligesom de ved jævnlig brevveksling bidrog til at holde mødet oppe hos de påtrødende.

I september har det svenske fjernsyn i øvrigt bragt fire udsendelser, hvor tre polakker, der nu bor i Sverige, skildrer deres fangenskab fra 1939 til 1945 i Stuffhof og senere i Sachsenhausen.

-t

DE NYE BØGER

Vi har modtaget til anmeldelse:

Henrik V. Ringsted: Erindringer I-II, Thanning og Appels Forlag.

Hans Kirchof: Augustoprøret 1943. Bind 1-3. Gyldendals Forlag. Det er en doktorafhandling, der forsvares den 2. november i Universitetsannekset, auditorium A, Studiestræde 6, Kbh. K.

Flemming B. Muus: Gjort gerning. Bind I og II. Berlingske Forlag.

Ib Damgaard Petersen: Mod-Eliten. Træk af den danske modstandsbevægelses opståen og udvikling 1940-45. Universitetsforlaget.

Aut. EL-installatør GUNNAR NOESGAARD

Frydensbergvej 24 - 3660 Stenløse
Telefon (03) 17 01 60

Kammeraternes Hjælpefond

*er raske kammeraters hilsen
til de syge*

FRIHEDSMUSEET

AFLØSERE

Frihedsmuseet mangler opsynsmænd til afløsning under sygdom, ferier og fridage. Er du interesseret, fås nærmere oplysninger på tlf. 01-13 77 14 hos kustode Denning.

FRIHEDSMUSEET

Foreningen Frihedsmuseets Venner har indledt sæsonens foredrag.

Mandag den 8. oktober holder Uri Yaari foredrag om emnet »Jødisk modstandsmand i Danmark«.

Mandag den 29. oktober holder ingeniør Thorkil Antonsen foredrag om Frøslev-lejren 1944-45.

Mandag den 12. november holder dr. Jørgen Gersfelt foredraget: »Modstandslægen i den illegale flygtningesejlads«.

Fra den 17. september har der i museet været en udstilling om den tyske aktion mod politiet 1944.

Op i dagene 20.-25. november viser Frihedsmuseet i Kongreshallen i Herning en stor udstilling om Danmark under besættelsen. Her vil blive udstillet en række genstande, der til daglig ikke er udstillet i selve museet, men som opbevares i museets magasin.

MINDEORD

Fru Eva Daell, København, 86 år. Hun var gift med den ene af stormagasinet Daells Varehus' grundlæggere P. M. Daell. Under krigen måtte ægteparret tage til Sverige og efter krigen deltog hun i sin mands arbejde som formand for Frihedsfonden. Sammen stiftede de Daell-fonden af midlerne fra salget af familiens ejendom Kokkedal. Store beløb er udgået fra denne fond, ikke mindst til danske syd for grænsen.

Tidligere biskop i Århus, dr. theol. C. J. Skat Hoffmeyer, er død, 87 år.

Skat Hoffmeyer var biskop over Århus Stift fra 1940 til 1961 efter i ni år at have været stiftsprovst samme sted. Foruden at være en fremtrædende teolog med et omfattende forfatterskab bag sig, markerede Skat Hoffmeyer sig tidligt som en anerkendt naturvidenskabelig forsker og forfatter til flere videnskabelige værker.

Under besættelsen var han medlem af Frihedsrådets lokalkomité for Århus.

Redaktør Næsh Hendriksen

En kendt pressemand, redaktør Carl Næsh Hendriksen, er død, 73 år. Efter forskellige ansættelser, blandt andre på Aftenbladet, kom han til Politiken, hvor han som politi- og retsmedarbejder arbejdede i noget nær en menneskealder. Under besættelsen ydede han en overmåde stor indsats blandt andet som medlem af det, der efter Børge Outzes flugt til Sverige overtog den daglige udgivelse af det illegale Information, modstandsbevægelsens nyhedsbureau. Han leverede hovedparten af det daglige stof ved blandt andet at være forbindelsesmand til politiet - også efter at dette var gået under jorden. Det var Næsh Hendriksen, der iført Falck-uniform var i Shell-husets ruiner umiddelbart efter bombardementet og skabte den udførlige skildring, der få timer senere udsendtes i britisk og svensk radio. I de senere år redigerede Næsh Hendriksen flere billedværker og bevarede trods meget svære sygdomslidelser til det sidste sin livsvilje og sit humør. Han var en journalist og et mandfolk ud over det almindelige.

Knudåge Larsen, Odense

Den fynske maler Knudåge Larsen, Lindved ved Odense, er død, 79 år. Han videreførte traditionen fra de store fynske malere og udførte i sine yngre dage flere store udsmyk-

ningsarbejder, især i Odense. Men han var også udlært malersvend og i en årrække formand for Malernes Fagforening. Han engagerede sig i politik og var i tredive år en af Fyns ledende kommunister. Derfor blev han arresteret i 1941 og interneret i Horserød, hvor han i næsten hele perioden til 1943 var de interneredes tillidsmand overfor myndighederne. Også i fangelejren videreførte han den kunstneriske virksomhed og malede en række billeder med motiver fra lejren, dog var det ham forbudt at male pigtrådshegnet og vagtposterne. Forbudet blev omgået på snedig vis. Når billederne skulle sendes ud fra lejren, var de forbudte motiver dækket med uskyldige motiver, malet med vandfarve, der blev fjernet, når billederne nåede bestemmelsesstedet, bl.a. Charlottenborgudstillingen. Ligeledes forsynede han mange af de træsløjdarbejder, der blev fremstillet i Horserød med motiver fra lejren. Den 29. august 1943 lykkedes det ham at flygte, da tyskerne om natten overtog lejren, og senere måtte han flygte til Sverige.

Knudåge Larsen var i en årrække formand for den lokale sygekasse, ligesom han var medstifter af og i mange år formand for kunstnersammenslutningen Den fynske Forårsudstilling.

Han havde en stærk vilje, men var som ægte fynbo blid og hjertelig overfor venner, og høflig og korrekt overfor modstandere. Han vil længe blive husket, både som kunstneren og den gode kammerat, han var.

FT

Einar Petersen, Roskilde

Atter har vi mistet en af vore kammerater fra Stutthof, fhv. fisker Einar Petersen, Roskilde. Einar, der var kommunist, blev arresteret i 1941, og kom til Horserød, hvorfra han i 1943 blev deporteret til Stutthof, hvor han var til befrielsen i 1945. Han var ikke en mand af store ord eller med store fagter, men hans stille og rolige fremtræden gjorde ham afholdt overalt. Det gav sig bl.a. udslag i, at hans kolleger, fiskerne i Roskilde, flere gange sørgede for, at Einar og hans barakkammerater kunne spise røgede ål på højtidsdagene. Nogen tid efter krigen forlod han fiskeriet og var en tid ansat ved postvæsenet.

FT

Kai Moltke

Kai Moltke er død, 76 år. Han var en kendt og respekteret politisk skribent og agitator på arbejderbevægelsens venstrefløj fra engang i begyndelsen af tyverne og lige til i dag. Han havde en enorm viden om den politiske udvikling i de udslaggivende lande, kombineret med en enestående hukommelse om enkeltpersoner og deres placering og rolle i næsten enhver tænkelig politisk situation. Blev arresteret i 1941 og turen gik via Vestre Fængsel til Horserød. Her var han blandt dem, der efter 29. august 1943 blev deporteret til Stutthof, hvorfra han vendte tilbage i 1945.

Trods en ikke alt for stærk konstitution var han i stand til også i KZ-lejren at opbygge et

net af nyhedskilder og virkede faktisk i Stutthof ikke alene som skandinavernes, men som hele lejrens informationscentrum. Men han ikke alene indsamlede oplysninger til videre udbredelse, han søgte også stadig at analysere dem og bringe dem ind i en større sammenhæng.

Og sådan vil vi mindes vor fangekammerat, som den, der stedse ved at samle og sortere de mange nyheder og rygter, for også derved at orientere og opmuntre os andre.

FT

Evald Riemenschneider

Det tynder ud i kredsen af venner og jævnaldrende. Nu er Evald Riemenschneider, Lyngby, død, 63 år. Vi kendte hinanden fra han som snedkerlærling i begyndelsen af trediverne var med i ledelsen af det kommunistiske ungdomsforbund. Derfor blev han i 1941 arresteret og en tid lang delte vi kammer i en af Horserødlejrens barakker. Den 29. august 1943 lykkedes det ham at flygte, og han gik straks under jorden. En måneds tid senere så han tilfældigt en tidlig morgen de tyske biler, der bragte de tilbageværende Horserødfanger til Langelinie kajen, og han var en af de første, der rapporterede om deportationen. Han deltog i illegalt arbejde, til han i februar 1945 blev taget af Gestapo, men heldet var igen med ham. Netop som han skulle på transport fra Frøslev til Tyskland, oprandt den 4. maj.

Tilbage i København blev han som en af modstandsbevægelsens folk ansat i centralkontoret for særlige anliggender. Samtidig uddannede han sig videre om aftenen og kom ind i forsikringsbranchen og blev kontorchef i et af de store selskaber.

Han var sammen med Aksel Larsen med til at stifte SF og blev i 1966 indvalgt i Lyngby-Tårnbæks kommunalbestyrelse, hvor han siden er genvalgt med store personlige stemmetal, senest dog som løsgænger.

Han var et usædvanligt redeligt menneske og en god kammerat, og sådan vil han længe blive mindet.

FT

NORGE

Årsmøde hos grænselodserne

Grænselodsernes og kurerernes landsforening har holdt årsmøde i Trøndelag. Til ny formand valgtes Gunnar Felldall, i stedet for Einar Aulie, der er afgået ved døden.

Af beretningen fremgår, at året har været et hårdt arbejdsår med meget arbejde og tildels vanskelige sager. Det ser ud til, at der stadig er meget at gøre for kammeraterne. Der har været holdt 9 møder i bestyrelsen. Medlemstallet er 623. I årets løb var 12 medlemmer faldet bort, men 26 nye optaget. Man var meget stolte af, at årsmødet havde samlet 130 medlemmer - den lange rejsevej taget i betragtning.

Den daglige leder af Nationalhjelpen, kontorchef Søvig orienterede om fonden, der i løbet af 1945 havde indsamlet 100 mio. kr.

• Virksomheden i dag samlede sig om det vejledende, og der var derfor oprettet kontorer i 15 byer. Her kunne man få råd og vejledning ved udfyldning af ansøgninger om hjælp, hjælp til lån ved bygning af boliger, forbedring af boliger, undersøgelser i Sikringsstyrelsen, altså oplysninger om deres rettigheder.

Formanden for Krigsinvalidforbundet, Oscar Magnusson, sagde bl.a.: Det skulle have været unødvendigt at have oprettet Krigsinvalidforbundet (Friedhedsfonden). Det var vore myndigheds pligt at varetage krigsinvaliders sag, enkernes og de efterladtes. Men hvad gjorde

de myndighederne? De forsømte deres pligter i 1945. De rejste statuer, men glemte dem som ofrede alt.

Han opfordrede til et godt samarbejde, så forholdene kunne forbedres.

Der blev vedtaget to udtalelser fra årsmødet. Den ene opfordrer til at erstatningerne skal følge velstandsstigningen samt opfordrer til, at der i skolerne gives en bedre orientering om ondskab og råhed under krigen, således at de unge lærer i højere grad at skønne på de værdier, de har i dag, forsvare dem og kæmpe for dem.

Den anden udtalelse tager skarpt afstand fra Norsk Front (naziforbundet). »Vi bør reagere skarpt mod lovstridig terror og rascisme, baseret på importeret voldsideologi,« hedder det. *F-k*

Nordmænd får gratis rekreatiionsophold

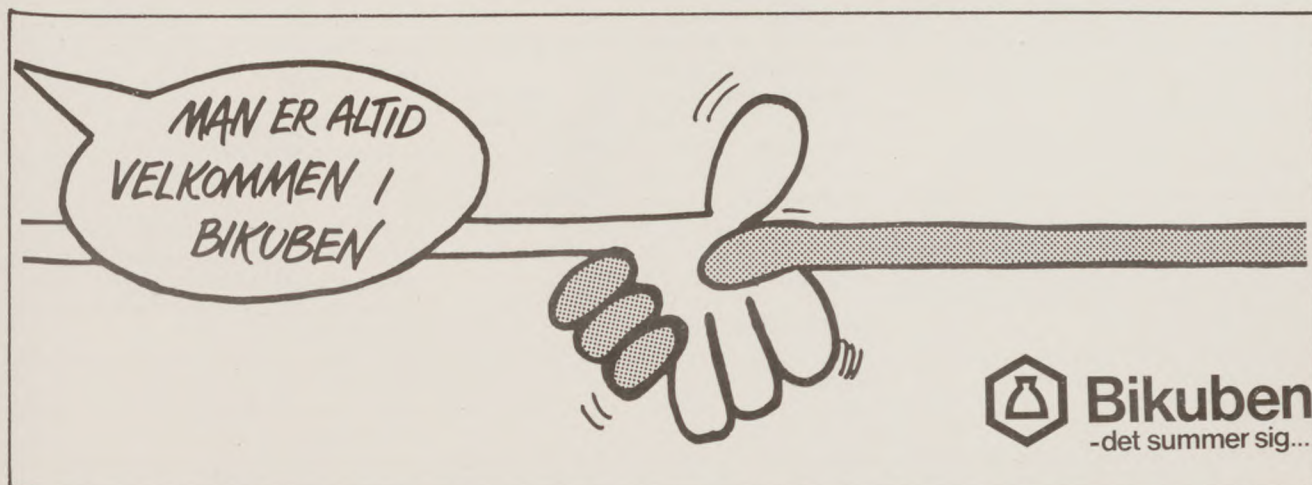
Fra Krigsinvalidforbundet i Norge har vi fået oplyst, at vore norske kammerater, når de er berettiget til pension efter den norske erstatningslov, også har ret til et 3-ugers gratis rekreatiionsophold hvert år. Herudover betales rejseomkostningerne, men kun til nærmeste rekreatiionshjem.

Hvis man ikke er erklæret 100 procent invalid og får erstatning efter en lavere procent, forhøjes pensionen til 100 procent i de tre uger, rekreatiionsopholdet varer.

Der gives kun frit ophold på rekreatiionshjem i Norge. Krigsinvalidforbundet har dog kunnet skaffe tilskud fra en fond til rekreatiion på visse kursteder i Jugoslavien, Ungarn og Spanien.

Vi har samtidig fået oplyst, at i Polen får alle tidligere KZ-fanger hvert år tilbudt 3 ugers gratis rekreatiion.

Måske en idé til efterfølgelse.

MAN ER ALTID
VELKOMMEN I
BIKUBEN

 Bikuben
-det summer sig...

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.
Næstform.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, (01) 14 04 31.
Skr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.
Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.
Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Arnold Jensen, Hans Andersen, Axel Lauritzen, Lilian Olsen, Max Gritzman og Jørgen Lind.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Onsgårdsvej 17, 2900 Hellerup. (01) 61 18 91.
Kass.: Johs. Damsgård, Herninggade 1, 2100 København Ø. (01) 42 55 72.
Århus: Håkon Thomsen, Søndervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95.
Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, 1253 København K. (01) 14 04 31.
Næstfmd.: Poul Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.
Kass.: Agner Vennike, Præstelængen 19, København NV. (01) 10 72 60. Giro 58 718.
Skr.: Arvid Hemmingsen, Tulipanvej 21, 2720 Vanløse. (01) Fasan 608.
Socialsekretær: Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, Ml. Jølby, 7950 Erslev Mors. (07) 74 16 64.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.
Næstfmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense. (09) 15 98 27.
Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.
Kbh. afd.: Kontor: Hulgårdsvej 110, 2400 København NV (01) 19 67 91.
Fmd.: R. Bonde Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde. (02) 94 99 04.
Esbjerg afd.: Viggo Hansen, Palnatokes Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58.

Fredericia afd.: Hans Staub, Bragesvej 8, 7000 Fredericia, tlf. 92 17 47. Kontor Kongsgade 31 A, tlf. 93 29 73, åbent hver onsdag kl. 14-16.

Odense afd.: Øster Stationsvej 21, 5000 Odense C.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.
Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10-12, men ikke om eftermiddagen. Tlf. 13 88 45.
Herudover træffes kontorets leder på tlf. 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, Kirkevej 6, 5892 Gudbjerg. (09) 25 18 29.

Oskar Hansen, Vognmandsvej 25, 5800 Nyborg. (09) 31 09 23.

Sjælland afd.: Ove Laursen, Dyssekilde, Ganløse, 2760 Måløv. (03) 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Abo), Lemvigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82.
Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg (08) 12 16 19. Åbent tirsdage og torsdage 14-17.

Århus afd.: Alfr. Berthelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag-fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammeratligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Ove Lembcke, Brødregade 19, Randers. (06) 42 51 30.

Midlertidig næstform.: Erik Beerman, Toldbodgade 61, tlf. (01) 14 04 31.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. (06) 42 67 22.

Århus afd.: Tonny Johansen, Trillegårdsvej 30, 8210 Århus V. (06) 15 06 46.

Kass.: Th. Nielsen, Jens Baggesensvej 66, 8210 Århus V. (06) 16 50 80.

Randers afd.: O. Lembcke, Brødregade 19, 8900 Randers. (06) 42 51 30.

Kass.: Jenny Fuks, Herman Stillingsvej 68, 8900 Randers. (06) 42 63 61.

Sjællands afd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. (02) 48 56 74.

Kass.: Helge Brinch, CF-stationen, 3310 Ølsted. (03) 34 91 43.

Region I: Frits A. Lybek, Ahornvej 5, 9575 Terndrup. (08) 33 57 58.

Kass.: Sv. Jönsson, Konvalvej 45, 9000 Aalborg. (08) 18 34 73.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Arnold Jensen, Velhustedvej 5, 6933 Kibæk. (07) 19 14 92.

Kass.: Axel G. Nielsen, Graven 18, 8700 Horsens. (05) 62 60 00.

Skr.: Ove Lykkeberg, Skovvej 14, 8723 Løsning. (05) 89 34 60.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Holger Grome, Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup. (01) 50 33 86.

Næstfmd.: Jørgen Lind, Stavnsholtvej 38, 3520 Farum. (02) 95 11 15.

Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

Skr.: Niels Otto Köster, Offenbachsvej 27, 2450 København SV. (01) 17 24 97.

Medlemskort og arkiv: Alex Bindeballe, Bakken 10, Nors, 7700 Thisted. (07) 98 11 95.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N. (01) 35 50 12.

Skr.: Alf Møller, Ørsbjergskovvej 15, 5591 Gelsted. (09) 49 14 35.

Kass.: Banke Jung-Jensen, Skalbjergrvej 32, 5230 Odense M. (09) 13 38 03.

Esbjerg: Peder Holm, Gefionsallé 4, 6700 Esbjerg. (05) 14 02 67.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. (09) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. (02) 98 11 77.

Skr.: Gottlieb Hansen, Jernbanealle 53 A, 2630 Glostrup. (02) 99 53 69.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre. (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Max Gritzman, N. Søgade 49, 1370 Kbh. K.

Skr.: Sonja Gritzman, Oldermadsvej 49, 2400 Kbh. NV.

Kass.: Birgit Fischermann, C. J. Frandsensvej 15, 2400 Kbh. NV.

DE ERHVERVSHÆMMEDE

Adresser i København:

Kontor: Hulgårdsvej 110, 2400 Kbh. NV. (01) 19 67 91.

Fmd.: Rasmus Bonde-Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde. (02) 94 99 04.

Næstfmd. og socialsekretær: Carl Nommels, Kostenborgvej 23, 2650 Hvidovre. (01) 75 00 67.

Skr.: Erna Watson, Rørholmegade 12, 1352 Kbh. K. (01) 11 95 41.

Kass.: Anders Mogensen, Valbygårdsvej 75, 2500 Valby. (01) 17 59 12.

Leder af arkiv: Olaf Jørgensen, Jens Juulsgade 52, 2100 Kbh. Ø. (01) ØBro 4334.